

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XX — Број 329
Субота, 19 април 1958

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ХИПНОТИЧКЕ
МАШИНЕ СТУПИЛЕ
СУ У ДЕЈСТВО...
МОТОРИ РАКЕТЕ
ПОЧЕЉЕ ДА
ГРМЕ...

...ЧЕЛИЧНА ЛЕПОТИЦА СА-
МО ШТО НИЈЕ КРЕНУЛА...

ОХ! ЖЕЛИМ ДА ЛЕТИМО
ДО ЗВЕЗДА... ДО НЕКОГ
НОВОГ, НЕОБИЧНОГ СВЕ-
ТА... БРЖЕ ОД СВЕ-
ТЛОСТИ...

БЕЗБРИЖНИ ВИЛИ... СРЕК-
НИ НЕПРАКТИЧНИ САЊАР...
КОЈИ ЈЕ УВЕК ЖИВЕО У
СВЕТУ СВОЈЕ МАШТЕ...

ТВРРРР

КЛИК

ЧЕКАЈТЕ!
АУТОМАТСКИ
УПРАВЉАЧИ!
ЈЕСТЕ ЛИ
ВИДЕЛИ
КАКО СУ СЕ
ПОМАКЛИ?

СВЕ ЈЕ СПРЕМНО...
ЈОШ САМО НЕКО-
ЛИКО СЕКУНДИ...

АЛИ, У ОДЕЉЕЊУ АУТОМАТСКИХ КОН-
ТРОЛНИХ УРЕЂАЈА ДОГАЂА СЕ
НЕШТО ЧУДНО. ПОЛУГЕ СЕ ПО-
МЕРАЈУ, МАДА ИХ НИКО НЕ
ДОДИРУЈЕ...

КЛЕК

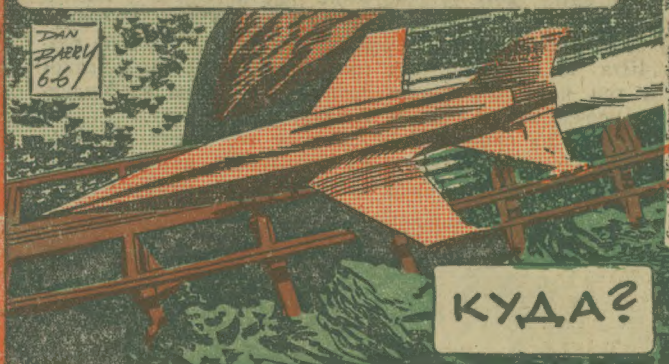
КЛАК

ХВРРРР

КАКО? ЗАШТО? ЗАР ЈЕ МОГУЋНО ДА
СУ ИХ ПОКРЕНУЛЕ ВИЛИЈЕВЕ НЕ-
ИЗРЕЧЕНЕ ЖЕЉЕ... ЗАГЛУШНИ
ТУТАЊ... РАКЕТА ЈЕ КЛИЗНУЛА
НИЗ РАМПУ...

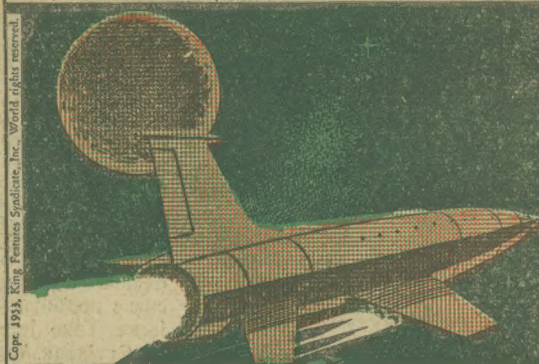
ДАН
БАРРЕЛ
6-6/

КУДА?

ДОК ЈЕ
РАКЕТА
КЛИЗИЛА
НИЗ РАМПУ,
ЊЕНИ
УРЕЂАЈИ
ЗА УПРАВ-
ЉАЊЕ
ПРОМЕНИ-
ЛИ СУ
ПОЛОЖАЈЕ,
МАДА
ИХ
НИКО
НИЈЕ
НИ
ТАКАО!

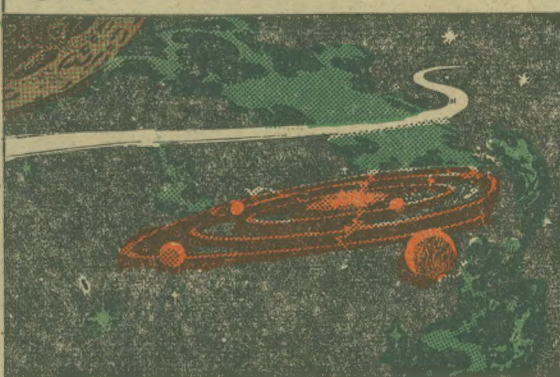
А ТАДА, СТРАХОВИТА ХУКА!
ОСТАВЉАЈУКИ ЗА СОБОМ ТРАГ
ОД БЕЛОГ ПЛАМЕНА, РАКЕТА
ЈЕ ПОЛЕТЕЛА ПРЕМА ЗВЕ-
ЗДАМА...

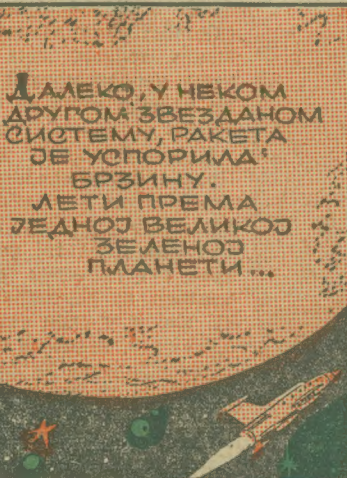
СВЕ ВИШЕ И ВИШЕ... 800 КИЛО-
МЕТАРА... ЦИЉ ПРОБНОГЛЕ-
ТА... А РАКЕТА СЕ И ДАЉЕ
УЗЛАЗИ... ПРОЛЕЋЕ КРАЈ ПЛАНЕТА...

... МЕЊУ ЗВЕЗДАМА ЈЕ! ЛЕТИ БРЖЕ
НО ШТО ЊЕНЕ МАШИНЕ МОГУ ДА ЈЕ
ПОКРЕКУ... БРЖЕ ОД СВЕТЛОСТИ...
БРЗО ГОТОВО КАО МИСАО!

ДАЛЕКО, У НЕКОМ
ДРУГОМ ЗВЕЗДАНОМ
СИСТЕМУ, РАКЕТА
ЈЕ УСПОРИЛА
БРЗИНУ.
ЛЕТИ ПРЕМА
ЈЕДНОЈ ВЕЛИКОЈ
ЗЕЛЕНОЈ
ПЛАНЕТИ...

...И СЛЕЋЕ НА ЊУ БЕЗ ПОТРЕСА
ИАКО ЊОМЕ НИКО НЕ УПРАВЉА...

ХИПНОТИЧКЕ МАШИНЕ СУ СЕ
ИСКЉУЧИЛЕ!

ЧУДНО! НИ САМ
УОПШТЕ ОСЕТИО
УЗЛАЗ-
ЊЕ!

САД ВЕРОВАТ-
НО КРУЖИМО
ОКО ЗЕМЉЕ! НЕ-
ВЕРОВАТНО! КРЕ-
ТАЊЕ СЕ УОПШТЕ
НЕ ОСЕКА!

КРЕТАЊЕ? МИ СЕ УОПШТЕ НЕ
КРЕКЕМО! ОПЕТ СМО НА
ИВРСТОЈ ЗЕМЉИ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

У овом броју:

- БИТКА НА СУТЈЕСЦИ
- О ЊИМА СЕ МНОГО ПИШЕ, А МАЛО ЗНА
- ОНОРЕ ДОМИЈЕ
- ПТИЧЈА ГНЕЗДА
- СТРИПОВИ:
Хајдук Станко, Паја, Флаш Гордон, Мики и Плуто, Незнаки витез, Пери, Томахаак и прича у сликама Од Икара до ракете.

А.Т./10

ПРЕ 15 ГОДИНА

Сви наши народи имали су у својој историји по неки велики, преломни датум (и не само један!) који их је столећима напајао у борби за слободу и испуњавао их надом у бољу будућност. Тако су, на пример, остале незаборавне словеначке буне у XVI веку, Македонци и данас памте Крушево, Црногорци — Царев Лаз и Грахови, Хрвати — Марков трг, Срби — Косово и Чегар. Али, Сутјеску ће памтити сви Југословени. О њој ће се вечно изговарати стихови:

„О, Сутјеско, у нашим пјесмама.
О, Сутјеско, у нашим срцима...”

Јер таков јунаштва као што је било на Сутјесци није било ни на Гвозду, ни на Крбавском Пољу, ни на Марици, ни на Вучјем Долу... Сутјеска ће остати — једна једина.

Наша „триумфална капија“

... Географски — то је обичан појам: клисура у сливу реке Дрине и њених притока, над којом се надносе оштре кречњачке голети тамносребрнате боје.

Па ипак, читав тај терен на коме се пре петнаест година одиграла славна битка јединствен је по много чему и у орографском смислу. Природа је, зна се, понекад врло дарезљива, чак и ђудљива. Она је то поготову била у случају Сутјеске. Као да је баш унапред одредила и припремила тај терен за један тако велики историјски догађај. Као да је унапред хтела рећи: „Дођи, странче, осети моју стихиску снагу и моћ, опори мирис мојих висина. Измеримо, онда, ако хоћеш, снаге. Али ти ни пошто не препоручујем да ми много пркосиш...”

И југословенски партизани као да су за све то знали, па су на време „склопили савез“ на верност с тим ђудљивим крајем. Али, Хитлер, то није имао у виду...

А ево, укратко, описа тог историјског краја. Ту је, пре свега, висока Пивска Планина, па Вучево, Маглић, Волујак, Зеленгора — све планински масиви изнад 1.500 метара. Пуст и такорећи непроходни. Јер тек ту и тамо пробија се, као планинска змија, неки чо-

бански путљак. А наоколо, по планинама, штрче шиљати крашки врхови, попут глечера, на које је човек вероватно ступио први пут тек у данима Сутјеске. Са стране: окомите хридине и стравични планински кланци који су некад били проходни само за дивљач, али у данима љутих бојева и за — партизана. Планине су покривене столетним шумама које непрекидно звиждују своју пранконску, добро познату мелодију. Оне су, осим тога, испресецане хучним горским брзацима и рекама — Пивом, Таром, Дрином и Сутјеском. Те реке већ вековима дубе своје стеновито корито и препрекују сваки пут, осим онај партизански. Оне се, иначе, пробијају кроз дивне, ретко виђене клисуре, изнад којих увек крстаре орлови.

То су само, географски појмови. Али, Сутјеска више није само то, већ много више. Она

А планови су били далекосежни...

Хитлерови генерали плашили су се тога, бојали се да ће Народноослободилачка војска наставити свој победоносни пут у Србију и пресећи им на тај начин још једну животну артерију — пут за Грчку. Зато су приступили још једном пакленом плану. Али, овог пута имали су и више искуства, а знали су и с ким имају посла, па нису пропустили ниједну појединост коју нису ставили под лупу најискуснијих генералштабних официра. Све је било предвиђено до најмањих ситуација. Створен је посебан план, звани „Шварц“. Замисао тога плана састојала се у овоме: са свих страна опколити главнину Народноослободилачке војске Југославије, а затим приступити њеном потпуном уништењу.

За извршење тог подухвата фашисти су обезбедили и позамашне снаге: шест дивизија

БИТКА НА СУТЈЕСЦИ

је етика наше савремене историје. То је наша „триумфална капија“ кроз коју смо прошли у нови живот, и то помоћу крви као јединог средства. Због тога то више није само природа, већ живо биће које има свој дан рођења, свој лик, узраст, врлине, морал... Биће које је дало негативан одговор на питање да ли људска моћ има границе. Она је постала ризница ликова, васпитач и учитељ младих поколења, најочигледнији наставник из етике и историје, стратегије и тактике...

Али, Сутјеска је још више од тога: наш понос, наша слава, наше велике жртве... Јер, иако смо на том бојишту уништили преко 13.000 непријатељских војника, сами смо имали тешке губитке: 8.500 погинулих, 3.700 рањених и 1.800 несталих другова — читаву дивизију мртвих јунака. Тамо су заувек остали и неки наши легендарни људи — командант Сава, Веселин Маслеша, Горан, Сима Милошевић и други.

Најкрвавија битка у Ослободилачком рату

Почетком 1943. „срећа“ није ишла на руку Хитлеру, понајмање у Југославији. Већ крајем марта Ослободилачка војска Југославије сламала је и последње „изданке“ Четврте непријатељске офанзиве. Главнина њених снага била је тада концентрисана у Црној Гори.

и један пук Хитлерове војске, две дивизије и једну бригаду фашистичке Италије, један пук фашистичке бугарске армије и оно четника што су могли тренутно испустити. Укупно их је било око 120.000, уз пратећу, разуме се, „штуку“ и „дорнијеа“ и мноштво другог оружја и технике.

Југословена је било свега двадесетак хиљада, и то босних, голих и гладних, с батаљоном тифусара и хиљадама рањеника. А и здрави су били до немоћи исцрпљени. Иначе, ту су биле: Прва и Друга пролетерска дивизија, Трећа и Седма ударна дивизија, Дринска оперативна група, Врховни штаб и партизанска болница.

Тако је њих шест, до зуба наоружаних разбојника јуришало на једног нашег борца, гладног, изнемоглог, жељног сна и одмора...

Врховни штаб Народноослободилачке војске брзо је прозreo непријатељев план. Времена није било много за размисање. Историјска одлука је пала: не ићи према Косову и Метохији, већ назад, преко Дурмитора и Вучева, кроз Зеленгору — за Источну Босну.

Непријатељ је, очигледно, био више него изненађен таквом одлуком Врховног штаба, али је ипак настојао да што пре исправи своје погрешке. Зато је одмах упутио знатна појачања тамо где је очекивао да ће се наше главне снаге пробити — у кањон Сутјеске. Тако је дошло до битке на Сутјесци, најкрвавије борбе у Ослободилачком рату, до битке која ће бити „трајна свјетлост која зрачи од оних наших тешких дана када су наши народи морали да издрже највећи терет на својим леђима...”

Као претходница пошле су Прва и Друга пролетерска дивизија. Њих две добиле су задатак да пробију обруч на Сутјесци и на тај начин прокрче пут главнини за маршманевар ка Зеленгори. И оне су, као и у свим ранијим данима рата, пркосиле смрти, раскидајући један за другим три узастопна непријатељска обруча. Први — на самој Сутјесци, други — на путу Фоча-Калиновић, а трећи — на железничкој прузи Сарајево — Вишеград. За то време је Трећа, Савина дивизија остала у заштитници, водећи тешке окршаје с непријатељем код Шавника и Комарнице...

...Почеле су крваве борбе — најдраматичније странице у историји наших народа. Иза сваке букве рачве вириле су машинске пушке и сипале оловну ватру по партизанским борцима... Почела је даноноћна борба на живот и смрт... Полумртва уста рањеника сушила је жеђ, а доле, испод њих, шумела је хладна Сутјеска, чија се матица већ била обојила пролетерском крвљу... Глад је свуда широко отворала своје земље; борци су јели пресно коњско месо, буков лист, кору од дрвета... Тамо куда су некада само дивокозе

скакале, нацистичке алписке чете висиле су на конопцима и са свих страна сејале смрт... Тела мртвих другова често су служила као једини грудобран или заклон преживелом борцу...

Тешко је обичном речју иоле уверљиво описати те тренутке. То могу, можда, само песници. Зато чујмо старог Назора који је у неколико стихова заиста уметнички дао визију тих дана:

„...Кад вечерас јекне
Покрету налог, из тог ће
логора
Устати збор мртваца, и
поворка
Авети босих партизана
ићи
По трагу живих ратника.

— Ох нитко
Жив устат неће са лејажа
тога!
Ал' усклик јекну: Покрет!
И гле: мртваци устају.”

Или, можда, није на одмет чути и једног Гебелсовог солдата из „Брајје дивизије“, учесника те битке, који је сам, својом руком, написао некој својој Зући ове редове:

„...Шта ти мислиш, три дана и три ноћи марширати по тим проклетим планинама са стројницом на рамену. Киша, снег и бура те прате, а ти падаш у црној ноћи као

Исус под крижем... Проклео сам тада онај час кад сам се родио... Ја сам изгледао као смрт на допусту...”

„Сентиментални“ Гебелсов војник није стигао да пошаље своје писмо онеме коме га је наменио. Предухитрила га је смрт.

Па на којим се појединостама задржати из те славне битке? Шта издвојити из тог пакленог „котла смрти“? Да ли хроничарева записе о херојској Савиној дивизији, или о смрти тог легендарног јунака? Да ли о колони тифусара и тешких рањеника? Да ли о болесним и исцрпљеним борцима? Или опис пробијања трећег обруча на линији село Јелеч — река Бистрица, где су борци Друге пролетерске бригаде уз најстрмије стене изнели свој противтенковски топ и уништили два непријатељска тенка? Да ли о пуку 369 немачке дивизије који је код села Ратаја био потпуно уништен? Или, можда, о пратећој чети Савине дивизије која више није постојала у моменту кад јој је дошла смена? Или, напослетку, кратак разговор између Тита и једног енглеског капетана на Милинкладама?

Све су то, заиста, догађаји од изванредне важности које ти падаш у црној ноћи као

ри, свеједно, уопштити и по-дробије описати. А ми ћемо се задржати само на два детаља — на тренутку кад је погинуо командант Сава и на разговору Тита са енглеским официром.

Један хроничар овако је забележио први детаљ:

„...Напред, напред, јунаци! Јуриш пролетери! Јуриш... — одјекну Савин моћни глас и изгуби се у ватреној олуји. Грабећи снажним кораком, повлачећи за собом читав фронт, он зачас изби у први ред. Из његове руке полете бомба... Али, на пет корака даље чекао га је други бункер. Један снажан млаз крви полете по његовим грудима...”

А други детаљ догодио се овако:

— Предајте се! — саветовао је енглески капетан Титу на Милинкладама, искрено и са уверењем.

— Питајте Прву пролетерску дивизију, па како она каже... — одговорно је Тито.

А тог истог тренутка Прва пролетерска, славним јуришима, сламала је и последњи непријатељски обруч око Баљиноваца и Ратаја, на путу од Фоче према Калиновику. Пут је био прокрчен. И главнина се пробила...

Тако се 20 јуна 1943 завршила та велика епopeја. Ударна група се пробила, а немачки планови су разбијени.

★

„Из дима се једне париске барикаде пре стотинак година родио се цео један светски поредак; из једног заноса у Колумбовим једрима појавило се копно Америке; из једног петроградског октобра родила се револуција; из једног хладног војничког марша винула се слобода Кине; из једног тренутка на зеленој Сутјесци, тренутка који је трајао шездесет дана, родила се наша садашњост”.

КРИВИ ТОРАЊ У ПИЗИ СРУШИЋЕ СЕ КРОЗ 200 ГОДИНА?

Чувени Криви торањ у Пизи, ако настави да се нагиње садашњим темпом, срушиће се најкасније за 200 година, — закључила је једна комисија стручњака. Стално нагињање торања већ је позната појава. Када је 1275 године сарађен, његов врх је за 87 сантиметара био изван

вертикале темеља. Та разлика је 1350 године износила 140, у XVI столећу 370, а данас је нарасла на 570 сантиметара. Торањ се и даље нагиње, по седам десетих милиметара годишње, што у року од 200 година, како неки сматрају, мора проузроковати његов пад.

Први покушаји да се торањ спасе учињени су 1838 године, када је једна цистерна треба-

БОРБА ЛАВОВА

Овај „меч“ између два лава одиграва се у једном зоолошком врту у близини Лондона. Рекло би се да један хоће и код тигра који се налази у да избегне борбу, али није та-

ко. Животиња легне на леђа да би боље шчепала свог противника. Ова тактика честа је и код тигра који се налази у слободи.

Континенти »беже« на север

Последња истраживања америчких геолога и глациолога, који су утврдили да су антарктичке планине по свом саставу врло сличне Стеновитим Планинама у САД, све више говоре у прилог теорији немачког геофизичара Вегенера који сматра да је у давној прошлости све копно било концентрисано на Антарктику, где је образовало једну калоту од које су касније, под дејством Земљине ротације, настали остали континенти, а они и даље непрестано „беже“ на север. То потврђују и нађени фосили стари 200 милиона година. Најзад, недавно је британски научник Блекет изјавио: „Утврдио сам да се сви континенти споро али стално крећу према северу. Велика Британија се помера према Северном полу брзином од шест метара на столеће. Пре 150 милиона година она се налазила недалеко од екватора.”

ШТА ЈЕ

ЦИКОРИЈА?

Биљка водопија расте као самоникли коров на многим нашим пољима. Бирањем, оплемењивањем и потребном негом водопије добијена је цикорија.

Корен цикорије, сличан корену шаргарепе, прерађује се у познати сурогат кафе. Из три до три и по килограма корена добија се један килограм овог сурога, који је у трговини познат као цикорија. Он даје кафи тамну боју, горчину и нарочити укус и мирис. Укус и мирис пржене цикорије углавном настају због инулина, који пржењем прелази у карамел, а и због ароматичног уља које садржи корен цикорије.

Лишће цикорије добра је храна за стоку, нарочито за говеда и свиње. У Француској се цикорија гаји и као крмна биљка. Једном засејана, коси се кроз три године и три пута годишње.

Инулин је такозвани полисахарин. Сахариди или шећери је заједничко име за угљене хидрате. Реч полисахарин састављена је од две речи: поли, што значи много, и сахарин. Инулина има у корењу неких биљака, па и у корену цикорије. Од њега се хидролизом добија шећер.

Карамел настаје кад се обичан шећер загрева до 200 степени, па на тој температури почне да се распада. Смеша тих разних производа насталих распадањем назива се карамел. Смеђе је боје, а употребљава се за бојење пића и бонбона (карамел-бонбоне).

ПЕТ крајњих њишања

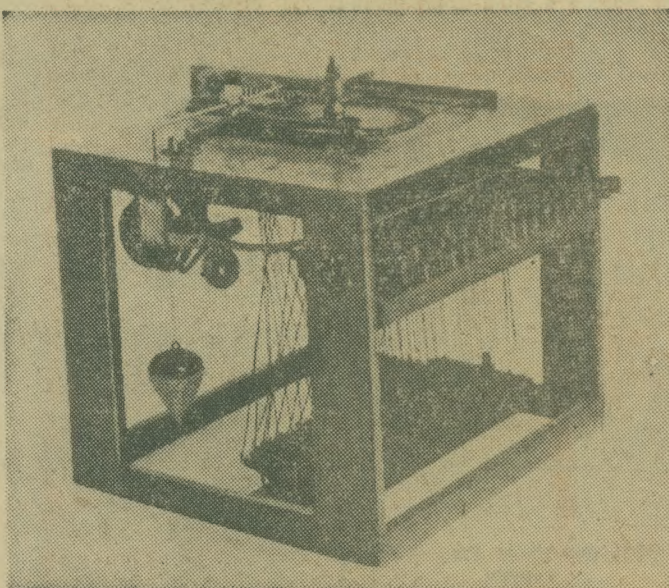
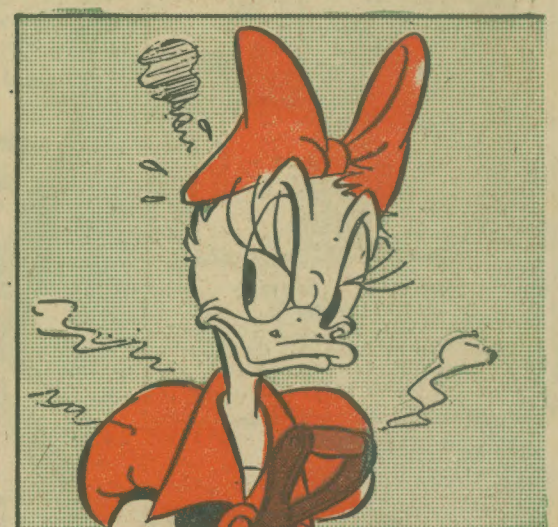
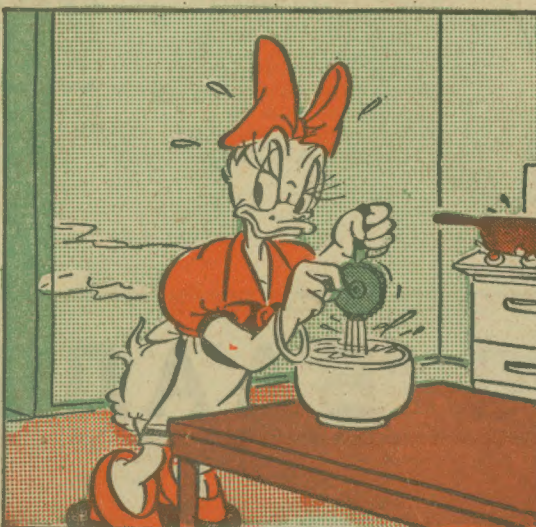
- 1) Колико човек има гласних жица?
 - 2) Када је Панамски канал предат саобраћају?
 - 3) Шта се мери алтиметром?
 - 4) Чија је задужбина Грачаница?
 - 5) Шта су били Трансвал и Оранже?
- (Одговор: — 1. има четири гласне жице; 2. 1914 године; 3. алтиметром се мери висина; 4. задужбина краља Милутина; 5. Трансвал и Оранже биле су бурске републике у Јужној Африци, које су Енглези освојили и припојили Јужноафричкој Унији.)

90 километара дуг ледени брег

Совјетска антарктичка експедиција наишла је у водама око Јужног пола на „највећи ледени брег столећа“. Овај ледени брег, за који се претпоставља да се откינו од Шеклтоновог глечера, дуг је 90 и широк 30 километара, а висок 40 метара. Овај ледени брег примећен је из авиона.

наочари за кишу

Сви су познате заштитне наочари за сунце. А данас већ у Енглеској постоје и заштитне наочари за кишу, тако да није више потребно скривати лице рукама као што се обично чини за време велике кише. Ове наочари су направљене од пластичне масе. Уски отвори за очи не сметају при гледању. Део наочара који је истурен напред штити очи од капљица кише, а део који иде преко носа направљен је од меке, пластичне сунђерасте масе.

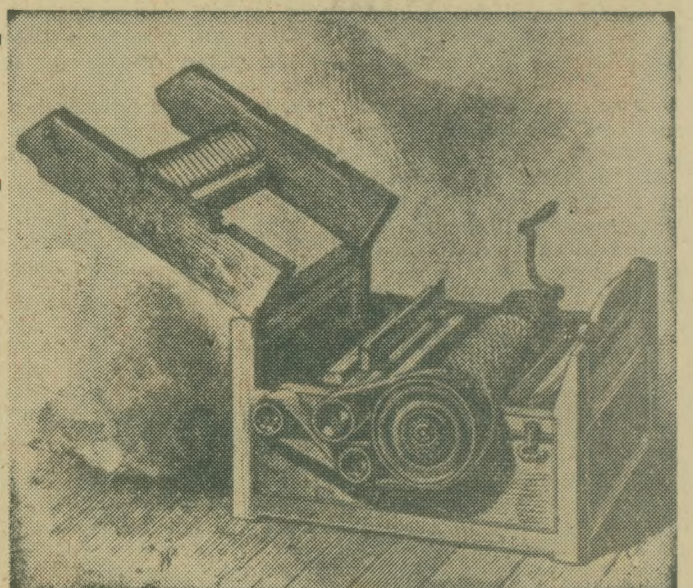

Ова незграпна машина, проналазак Шолсов, претеча је модерне писаће машине, која и сада још има многе њене делове. Писаћа машина, почев од ове, остварила је читаву социјалну револуцију, јер су од њеног проналазак почеле да се запошљавају и жене.

Два стара проналазак

Лептирови који ђредосећају небреме

Совјетски ентомолози (научници који изучавају инсекте) запазили су да док је време лепо и сунчано, неке врсте лептирова често се повлаче на скривита места, и ту се потпуно умире. Обично после два сата настаје непогода. Они који су у току година пратили ово њихово повлачење у скло ништа, покушавали су да их одатле отерају. Међутим, лептирови су се опет враћали на првобитно место и ништа их не би натерало да наставе пут. Из тога је следно закључак: ова врста лептирова сигурно предосећа долазак невремена.

Машина Ели Вајтнја (конструисана 1793 године) за гребање и чишћење памука означила је почетак индустријске ере, јер је омогућила да један радник, простим окретањем ручице, за један сат очисти онолико памука за шта је раније требало 50 часова тешког ручног рада.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

Ripley's

**ОКРУГЛА ЦРКВА
У ВИРЦБУРГУ**
НАЈСТАРИЈА У ЧИТАВОЈ НЕ-
МАЧКОЈ-И ДАНАС СТОЈИ
НЕЗАВРШЕНА ИАКО ЈЕ ЗА-
ПОЧЕТА ПРЕ 1251 ГОДИНУ

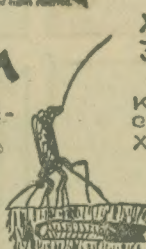

МОРИС ЛОРД ОД БЕРКЛИЈА
(1330 - 1368)
КАО И ЊЕГОВ ДЕД ИСТОГ
ИМЕНА ОЖЕНИО СЕ У
ЈЕСМОЈ ГОДИНИ

**ПТИЦА
КАНИБАЛ**

ЖЕНКА ОКУА-ГАЛЕ-
БА УВЕК ОНЕСЕ 2
ЈАЈЕТА И ЧИМ
СЕ ИЗЛЕГУ МЛА-
ДУНЦИ ЈЕДНО
ОД ЊИХ -
ПОЈЕДЕ.

**ЖАОКА ЦИНОВСКЕ
ЗОЛЕ ПОТАЖНИЦЕ**
ТАНКА ЈЕ КАО ВЛАС
КОЈЕ, ПА ИПАК, ДА БИ
СТИГЛА ДО СКРИВЕНЕ
ХРАНЕ, ОНА ЊОМЕ МОЖЕ
ДА ПРОБИЈЕ 6
САНТИМЕТАРА НАД-
ТВРЂЕГ ДРВЕТА

**ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ САМ
НАУЧИО 18 ЈЕЗИКА**

СЕМЈУЕЛ ЛИ (1783-1852)
ДРВОДЕЛСКИ КАЛОФ БЕЗ ИЧИЈЕ
ПОМОЋИ НАУЧИО ЈЕ ЛАТИНСКИ,
ГРЧКИ, ХЕБРЕЈСКИ, ХАЛДЕЈСКИ,
СИРИЈСКИ, МАЛАЈСКИ, КОПТЕКИ,
МАОРЕКИ, ЕТИОПСКИ, ПЕРСИ-
ЈСКИ И ДОШ У ДРУГИХ ЈЕЗИКА!
ЛИ ЈЕ ПОСТАО
ПРОФЕСОР ХЕБРЕЈСКОГ
И АРАПСКОГ НА УНИВЕРЗИ-
ТЕТУ У КЕМБРИЏУ.

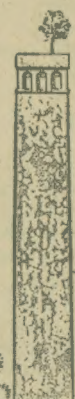

**ГРОБЉЕ НА КОМЕ
НИКО НИЈЕ САХРАЊЕН**

НА МОРНАРСКОМ ГРОБЉУ У
НАРБОНУ, ФРАНЦУСКА, НЕ-
МА ГРОВОВА, ВЕО САМО
НАДГРОБНИХ СПОМЕНИКА
ПОДИГНУТИХ РИБАРИМА
НЕСТАЛИМ НА МОРУ

**КЕНГУРИ
ЈЕДУ НАЈ-
СПОРИЈЕ**
ОД СВИХ ЖИ-
ВОТИЊА! ЊИМА
ЈЕ ЗА ЈЕДАН
ОБРОК ПОТРЕБ-
НО И ПО 4
ЧАСА.

**ДРВО
ТРЕШЊЕ**

КОЈЕ
РАСТЕ
НА
ВРХУ
ДИМЊАКА
ВИСОКОГ
26
МЕТАРА
У
ЛУК
ХЕВЕНУ
(САД)

57, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

Бахов храм је једна од зграда која се најбоље сачувала

С

ви знамо да су Римљани подигли у Италији многе велелепне грађевине, али нам је мало познато да се неке од највећих и најлепших које су саградили налазе у Либану.

На 88 километара од Бејрута, високо у планинама, налази се град-храм Баалбек.

Када би овај објект требало данас да се сагради, тешко да би се за то нашао инвеститор,

чак и поред свих модерних техничких средстава. Али, Римљани су били упоран народ и за 250 година, уз помоћ 100.000 робова, они су сазидали град-храм.

Сматра се да је Баалбек једна од највеличанственијих архитектонских творевина свих времена. У античко доба он је био и један од највећих и најстаријих градова на Истоку.

Феничани су овај град основали у част бога сунца Баала.

БААЛБЕК град-храм

Када га је Александар Велики освојио, променио му је име у Хелиополис, али је име Баалбек ипак преовладало.

Антички писци тврде да је пре Феничана, Соломон основао град на раскрсници главних караванских путева између Еуфрата и Газе.

Баалбек се налазио на идеалном месту: планине су га штитиле од гусара с мора, а такође и од напада са истока. Дамаск је био удаљен свега 96 километара, а градови Атиох, Тир и Сидон нешто мало више.

Данас се не могу наћи ни трагови феничанског града, али научници верују да су Римљани материјалом узетим из њега саградили своје храмове.

У тим крајевима Римљани су преузели власт од Грка 47 године пре наше ере. Потстакнути угледом који је Баалбек уживао на Истоку, они су решили да овде сазидају велелепан храм који би својом величином и лепотом превазишао чак и оне у Риму.

Главна зграда био је храм посвећен богу Баалу или, како су га Римљани називали, „Хелеополиском Јупитеру“, окружен са 54 дивна коринтска стуба, од којих шест — сваки висок преко 20 метара а широк 2,5 метра и данас стоје.

Недалеко од ове зграде налази се храм бога Баха. То је једна од најбоље очуваних и највећих грађевина Старог века, чији су чипкасти рељефи, финији и ситнији од оних у Партенону.

Некада је у подрумима овог храма држано вино, и данас водичи у шали кажу туристима: „Дошли сте сувише касно — вино је већ попијено“.

За научнике представља велику загонетку како су Римљани успели да чак из Асуана у Горњем Египту, пренесу до

Баалбека 124 гранитна стуба. Историчари верују да су они слабовицама спуштани низ Нил, па преко Средоземног Мора пребачени у Сидон, где су товарени на неку врсту кола са воловском запрегом и тако пребављивани преко јужног дела Либаиа заобилазећи планине.

Кровови храмова били су направљени од кедровог дрвета. У античко доба кедрови су расли по свим планинама Либаиа; данас их има свега на неколико места и то врло мало.

У Старом веку град Баалбек имао је 400.000 становника колико отприлике данас има Бејрут. Али сада у њему живи свега 12.000 људи.

Муслимани су град освојили 634 године и храм претворили у тврђаву.

У Баалбеку се сада сваке године одржава фестивал му-

Овај рељеф је стар 2.000 година

зике и драме који привлачи велик број страних туриста, који отседају у два модерна хотела, од којих је један сази-дан на рушевинама старог римског позоришта.

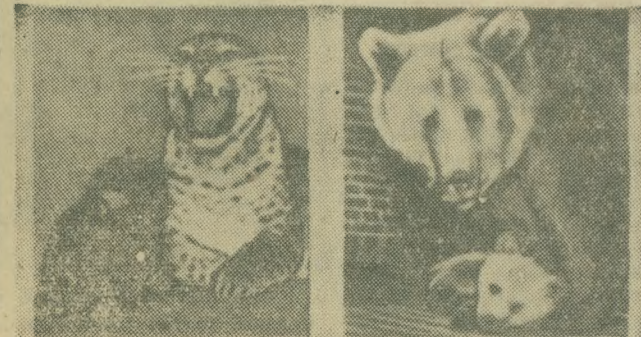
Зар не личе једно на друго? Увек у крилу мајке

више у слици

Данас нема апетита

него у речи

Оставите га на миру! Сувише се играло, више не може

Небеско тело звано Диди

Чим се открије ново небеско тело, онај ко га пронађе даје му име и уписује га у „Златну књигу астрономије“. Проналазач има неоспорно право да буде кум и нико не може да се меша при избору имена. Неки су „крштавали“ ново-пронађену „децу васионе“ именима својих држава, други именима градова или особа које су им драге. Зато постоје у васиони имена: Белгија, Италија, Галија, Русија, Америка, Србија. Има у њој и астронома: Коперник, Галилеј, Кеплер. Нека небеска тела добила су имена према астрономској техници: Стереоскопија, Фотографија. Али, има и личних имена као што су: Никола, Ивона, Франсета, па чак и Ненет, Мими и Диди!

ДАЛЕКЕ
ЗЕМЉЕ И
НАРОДИ

Острво Јап ничим се не разликује од стотине острва разбијаних у западном делу Тихог Океана. Па

ипак, по једној његовој особности није га тешко препознати, само треба стићи до првог насеља.

Још са мора може се, усред густе тропске шуме, видети пиљати кров високе зграде. То је фалу — „мућа мушкарца“, у којој они проводе вечери у разговору и доколици. Иза ње, у сенци кокосових и арека палми, хлебног дрвећа и банана стоји десетак-петнаест кућа. Својим изгледом личе на фалу: имају исте високе и шиљате кровове, покривене палмовим лишћем, и исте темеље од коралног стења. Али, такве се куће могу видети на многим пацифичким острвима. У чему је онда особеност острва Јап?

Погледајте боље: уза зид једне од кућа прислоњено је некакво камење слично воденичном, исту слику угледаћете ако кренете до суседне колибе... треће, четврте. Испред неких кућа је тих каменова више, негде су већи или боље истесани, али их има готово испред сваке.

Је ли ово село воденичара? Или можда то камење служи

уместо точкова? Али, у једном случају ипак не може бити толико воденица, а кола с таквим точковима тешко да би се могла с места померити, тим пре што на острву нема ни коња, ни волова; од сисара могу се наћи само циновски слепи ми-

ОСТРВО

„ВЕЛИКОГ НОВЦА“

шеви чија глава потсећа на псећу.

Велико округло камење у ствари су „феи“ — чувене јапоке камене новчанице. Острво Јап, тачније речено ово острво и група острваца око њега која сва носе исто име, једино је место на земљиној кугли где „воденично камење“ служи као новац. Острвљани чувају тај новац испред својих кућа, а кад треба нешто да плате котрљају га помоћу бамбусове палице која се провлачи кроз рупу на средини. Камени новац има велику вредност, што није никакво чудо кад се зна да се њихов „завод за израду новчаница“ налази неколико стотина миља далеко, у каменоломима на острву Палау, одакле се новац, уз велике напоре и опасности, доноси на лаким чамцима.

Занимљиво је да се на Јапу каменним новчаницама служе само мушкарци. Жене имају

„свој“ новац: гајтане од бамбусових влакана у које су уpletене љуштуре сedefних шкољки.

Постојање домаћег новца на острву говори о томе да су још пре доласка Европљана Јапи достигли изврстан, релативно висок, степен развитка. О томе сведочи и постојање поделе на класе. Наиме, отприлике једна четвртина острвљана налази се у зависном

трљани, кад граде дом, освешћу свако брвно, „чисте“ од духова сваки угао, сваки део свог насеља.

Из истог разлога острвљани не сме да убије и поједе ниједну дивљу кокош, којих на острву има много, не сме да лови неке рибе или да једе одређено воће.

Стазом која од лагуне води у село иде неколико одраслих мушкараца. По умору на лицу

положају. То су таковани и траговима морске соли на њиховим телима није тешко закључити да су се тек вратили с мора. Гласно разговарају између себе, али остале своје саплеменике при сусрету далеко заобилазе и не проговарају с њима ни речи. Међу рибарима на Јапу постоји табу: у време риболова, који може да траје и по четрдесет дана, они не смеју да разговарају ни с ким ко не припада њиховој групи, па чак ни са својим укућанима. Разумљиво је онда да у животу острвљана огромну улогу играју гаргуфи — врачари. Они имају толико посла да су морали прибећи некој врсти „поделе рада“: једни су се специјализовали за лов, други за изазивање или прекидање кише, трећи за терање злих духова из предмета.

Много бриге и муке задају острвљанима безбројни ђаволи и духови у које они верују. По њиховом веровању, свака ствар, сваки камен има свог духа-заштитника. И ако се овај дух не умишљивини даровима, он може људима нанети много зла. Ето због чега ос-

тављају морске соли на њиховим телима није тешко закључити да су се тек вратили с мора. Гласно разговарају између себе, али остале своје саплеменике при сусрету далеко заобилазе и не проговарају с њима ни речи. Међу рибарима на Јапу постоји табу: у време риболова, који може да траје и по четрдесет дана, они не смеју да разговарају ни с ким ко не припада њиховој групи, па чак ни са својим укућанима. Разумљиво је онда да у животу острвљана огромну улогу играју гаргуфи — врачари. Они имају толико посла да су морали прибећи некој врсти „поделе рада“: једни су се специјализовали за лов, други за изазивање или прекидање кише, трећи за терање злих духова из предмета.

Жене на Јапу, као и све жене на свету, воле да се украшавају. Како им се одело са-

стоји од кратке „сукње“ од лишћа и влакана кокосових палми, то се мода одевања уопште не мења. Зато оне велику пажњу поклањају украсима. У пробушене јагодице ушних шкољки стављају шарено тропско цвеће, на врат дугачке огрлице, а на руке наруквице. Додуше, њихове огрлице начињене су од орахових љуски и палминих влакана. Поред тога, жене на Јапу покривају своја тела жутим прахом добијеним из корена биљке курукуми.

Мушкарци нису ништа мањегиздавци: у ушима носе минипалице, то се мода одевања уопште не мења. Зато оне велику пажњу поклањају украсима. У пробушене јагодице ушних шкољки стављају шарено тропско цвеће, на врат дугачке огрлице, а на руке наруквице. Додуше, њихове огрлице начињене су од орахових љуски и палминих влакана. Поред тога, жене на Јапу покривају своја тела жутим прахом добијеним из корена биљке курукуми.

До Првог светског рата на острву је било око 10.000 домородаца; данас их има само нешто више од три хиљаде. Судећи по томе, и Јапе чека судбина Чомороа и многих других изумрлих народа Океаније.

ОД СВЕГА БЕЗ ПОМОЋИ
ПОНЕШТО МИКРООРГАНИЗАМА

Познато је да извесни микроорганизми стварају материје које не изазивају болести већ их лече — антибиотици.

Још пре три стотине година, енглески апотекар Паркинстон

записао је једно своје занимљиво запажање: „Плесан израстала на људским лобањама које су дуго лежале у гробницама има изванредно овојство да зацелују ране без употребе било каквих мелема“. Средство које је овај апотекар препоручивао медицина је дуго сврставала међу шарлатанске лекарије. И тек 1928 године енглески лекар Александар Флеминг поново је открио да гљивице зелене плесни пеницилијума убијају клице, па је из културе тих гљивица добио пеницилин. Недавно су хемичари успели да пеницилин створе синтетичким путем, без помоћи микроорганизма.

НЕЗАПАЖЕНО
ОТКРИЋЕ

Пламени пурпур био је омиљена боја у Старом и Средњем веку. Пурпурна тога одвајала је патриције од обичних грађана. Краљеви су носили пурпурне огртаче. Пурпурне капе красиле су главе кардинала, тих кнежева католичке цркве.

Због чега се та боја сматрала драгоценом?

Тајна добијања природног пурпура била је позната Фени-

чанима још у трећем веку пре наше ере. Пурпур се добијао из љуштуре морског пужа „мурекса“ који живи крај источних обала Средоземног Мора. Кап течности, једна једина, која се налазила у нарочитом мехуру овог пужа, безбојна је. Али, довољно је изложити ту кап сунчевој светлости па да од безбојне постане зелена, затим плава и, најзад, пламено црвена. Једна кап из једног пужа! Није онда чудо што су само краљеви могли да носе пурпурне огртаче.

Прошла су столећа. Давно је већ нестало феничанских градова и вештина добијања пурпура пала је у заборав... Почетком нашег века, немачки научник Фридрихер одлучио је да изврши хемиску анализу пурпура. Да би добио пола грама ове старе боје, морао је да „исцеди“ 1.200 пужева! Струж-

турна формула пурпура била је најзад откривена. Касније се показало да је пет година пре тога хемичар Закс добио синтетички пурпур, али је тај проналазак прошао потпуно незапажено. Јер, некад „божанствена боја“ изгледала је поред других, вештачки добијених боја, неушадљива и некако безживотна. Савремени хемичари кажу да је пуж, сједињујући атоме брома са атомима угљеника, „пронашао“ много слабију варијанту оног пурпура који се данас тако лако добија синтетичким путем.

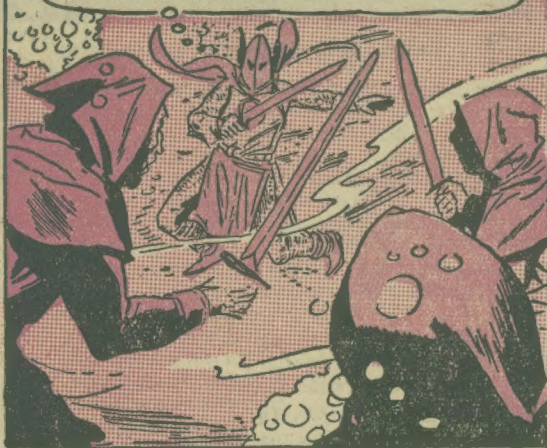
НЕ
ЗНА
НИВ
И
Т
Е
З

ПРОВУКАВШИ МАЧ ИЗМЕЂУ КОНОПЦА И ОКЛОПА, ВИТЕЗ ЈЕ ПРЕСЕКАО ОМЧУ И ОСЛОБОДИО СЕ...

СЕР ЕДВИНЕ, БОЖИМ СЕ ДА ТВОЈЕ ЛУКАВСТВО НЕКЕ УПАЛИТИ!

РАДИ БЕСПОМОЋНОГ НАРОДА КОЈИ УГЊЕТАВАШ... МОРАМ НАПРЕГНУТИ СВОЈ СНАГУ...

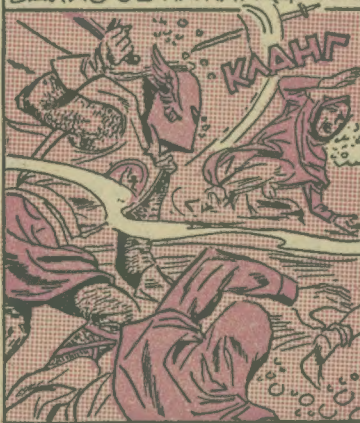
ЊЕГОВ МАЧ ЈЕ СЕВНУО...

КАО ПЛАМЕН...

НЕЗНАНИ ВИТЕЗ НАВАЛИО ЈЕ НА НАПАДАЧЕ...

КАД ИХ ЈЕ РАСТЕРАО, ПОКУШАО ЈЕ ДА ИСПЛИВА НА ПОВРШИНУ... АЛИ...

ОКЛОП ЈЕ ТЕЖАК... ВУЧЕ МЕ НАДОЛЕ...

У ОЧАЈАЊУ, ТАЈАНСТВЕНИ ВИТЕЗ ЈЕ ПОСЛЕДЊОМ СНАГОМ ЗАРИО МАЧ У ДРВЕНИ МОСТ...

ОВАЈ МАЧ ЈЕ... МОЈА ЈЕДИНА НАДА!

НАСТАВИТЕ СЕ

Детлић пред својим гнездом

Нема човека кога у детињству нису привлачила птичја гнезда. Како их птице праве? Зашто се ласта гнезди под кровом, а детлић своју кућу буши у дрвету? — питали смо се толико пута и увек остајали без одговора. Но, поред ових питања постоје и друга, стручнија: шта ће птицама гнезда, а кад их већ праве, зашто су једнима потребна оваква, другима онаква?

Све птице нису градитељи

Ваља напоменути да сложена и за нас необична гнезда праве само извесне птичје врсте, док их друге, као на пример ној, уопште немају. Иако се

свуд око ноја налази топао песак, женка често одлази врло далеко да пронађе место где ће да положи јаје, и тамо га једноставно спусти на земљу. Слично чине и наше кокоши, које немају никакав смисао за „домаће огњиште“. Њима се придружују неке пустињске и морске птице. Сетимо се, на пример, галеба и корморана који полажу јаја на обалски песак или на голо стење. Једини заклон који неке стварају за своје потомство састоји се од морских алги и мало траве. Па ипак, и из ових јаја легу се младунци само зато што су места неприступачна: не плави их плима, не посећују их грабљиви непријатељи, а ни хладноћа им не смета.

Слично морским птицама понашају се и неке сувоzemне врсте које легала одабирају према свом начину живота. Те птице полажу јаја близу плодних поља, са којих ће се хранити и оне и њихови младунци: неке између два грумена земље, друге ће га прекрити лиснатом границом или само једним пером. Мада око таквих места крстаре њихови непријатељи, природа им чува потомство. Боја јаја толико је слична околини да се могу приметити тек уз највећу пажњу. Који пут ни то није довољно и човек примети јаје тек пошто га загази.

Детлићева кућа

Има птица чији се младунци легу годуждрави, чак и без паперја, а усто су слепи и не могу да се крећу. Шта би било с таквим птицама кад би се из-

даље „материше“ све док рупа не постане толико мала да само врх кљуна може да прође. На тај начин женка и насад су обезбеђени од непријатеља, а снабдевање храном не долази у питање. Пошто се излеже прво пиле, женка пробије заштитни зид и изиђе да помогне мужјаку у трагању за храном. Али, не треба мислити да су они препустили своју децу судбини. Напротив. Њих двоје „знају“ да је прворођенче способно да поправи разваљени излаз, што оно заиста одмах чини.

Ситела је још обазривија. Она гради гнездо у природној шупљини дрвета и тако сједињује сигурност са удобношћу. Ако је шупљина сувише дубока, прекрива је „матрацем“ од прикупљеног иверја и комадића коре четинара, због чега мора да лети веома далеко. Ако установи да је отвор сувише широк, и ова птица постаје зидар и помоћу иловаче или земље коју сама „меси“ сужава пролаз, остављајући за себе сасвим мали отвор.

Кад смо већ код птица-зидара, не смео да мимонђемо на-

птичја ГНЕЗДА

легли на обалском песку или на стени? Угинули би још првог дана, а после неког времена и читав њихов род. Да до

ма добро познату ласту. Догађа се да видимо њено гнездо и на сасвим равном кућном зиду, па чак и на прозору, али

Галоб звани чигра, с јајима на песку

тога не би дошло, „родитељи“ праве сигурна гнезда, чувају јаја и подижу младе док се не оспособе за живот.

Уколико подизање дуже траје, утолико су гнезда мање приступачна. Таква пребивалишта савесно се обезбеђују од спољног непријатеља, док унутрашњост пружа сав потребан „конфор“.

Већина птица гнезди се на дрвету. Најједноставнији начин је да се на стаблу нађе какав отвор и да се ту спусти јаје. Али, „напредније“ птице не раде тако. Детлић буши отвор на стаблу или на некој од главних грана, али једино кад открије напуло, црвоточно место. Његов дугачак и јак кљун веома је погодан да издуби ходник дуг пет до осам сантиметара, а при дну начини исправно удубљење дуго 20 сантиметара. Дно ове шупљине детлић испуњава отпацима дрвета, преко којих женка полаже јаја.

Птице зидари и...

Птица калао гнезди се у шупљинама дрвета, и то на врло занимљив начин. У време парења, и женка и мужјак „забују“ отвор гнезда, а кад се он довољно сузи, женка уђе унутра и снесе јаја, док мужјак и

још нико није приметио да је ласта упрљала стакло, јер важи као изузетно чиста птица.

Ластино гнездо, сивкасте боје и хрпаве површине, представља правилан део лопте. Она га прави од земље, коју меша с пљувачком и тако ствара неку врсту малтера. Можемо је видети на друму, у близини баре или језера како пажљиво одабира земљу, сламу и травке за свој зидарски посао. Од тога ће постати прави армирани бетон који ће штитити ластине птиће. Чувена „ластина гнезда“, која за скупе паре купују богати гурмани, нису ништа друго до гнезда салангане. Она представљају смесу морске траве и свеже рибе служи које птица меша са својом пљувачком.

... птице архитекти

Као најбољи домаћини и најспретнији „архитекти“ сматрају се кос, сојка и врана. Гнезда су им начињена од гранчица, на чврстој подлози коју сами подижу. Међу лепа и необична гнезда спада и зебино. На пранама обраслим маховином, она подиже нешто што личи на пехар од лишја и маховине, које повезује паучином. Њена творевина је по боји слична околини да је потребно много труда да се уочи.

Неке птице помериле су своја гнезда са главних грана на и-

Сеница, мужјак и женка

вице крхких гранича. Пред ове птице-архитекте поставио се озбиљан проблем: како гнезду обезбедити стабилност? Оне су га решиле тиме што су начинила висећа гнезда.

Бела сеница бира сеновита места крај језера, мочвара и река. Грану за гнездо налази обично мужјак, и за разлику од неких других врста, он готово увек сам и прави цело гнездо чак на последњој ракли. Пошто ракли обавије разноврсним гранчицама, гради натстрешницу која се постепено спушта и од ње постаје „корпа“ са узаним отвором на доњем делу. Материјал се састоји од влакана разноврсног биља, гранчица, цветних листића, где птица живи, као и од непријатеља који је окружују.

Два гнезда чувене индиске птице зване баја у која се улази кроз отвор с доње стране

Гнездо једне птице која живи у Индији. С доње стране, с другим предметима птица је уградила и комад белог платна

Навршило се тачно 150 година од рођења творца модерне политичке карикатуре Онореа Домијеа, сина једног стакара из Марсеља који се у слободним часоцима бавио поезијом и чак издао збирку песама под насловом „Песничка бдења“. Безбрижан, занемарујући своје полове, али уметник по души, стари Домије је пренео ту своју особину и на сина. Недовољно образован, али веома жељан знања, отац је одлучио да се пресели у Париз. Тако је Оноре Домије у престоници и одрастао. Био је најпре запослен у једној књижари, али је убрзо напустио трговину да би се са одушевљењем одао сликарству. Међутим, први значајан догађај у његовом животу било је хапшење, и то због објављене карикатуре-литографије „Гаргантуа“, 1832 године.

Данас, чим се у Француској изговори име Онореа Домијеа, чим се помене његово велико дело, људи задивљено узвикују: „Ах!... Домије!...“ Али, Домијеови савременици — а ко зна да ли тако не би поступили његови суграђани и данас бацили су га у затвор зато што

е, поред осталог, приказао краља Луја-Филипа с његовом крушастом главом као Раблеовог цина-изелицу Гаргантуу који прождире буџет. Часопис „Карикатура“ — у коме је Домије објављивао своје пртеже у исто време када је ту штампао своје текстове не: „кнез Александар Б“, много познатији под именом Оноре де Балаз — био је забрањен 22 пута у току само једне године. А сатирични лист „Шаривари“, кад су му дојадила стална узапћења, био је принуђен да откаже службу Домијеу.

Буржујско-ројалисти приговарају Домијеу да има лош укус и да води и цени само оно што њима смета; најгоре је, кажу, што је тврдоглав републиканцац, и то баш у време када се у Француској, од Револуције 1848 до Париске комуне, смењују на престолу краљеви и цареви. Замерали су му што својим делом овековечује крваве респесалије од 1834, што од једног политичког покоља на париским улицима прави своје ремекдело „Погребну поворку на гробу Пер Лашез“, по снази једнако са најзачућнијим делима великог Шпанца Франсиска Гоје, Лошер је укуса, кажу они, и због тога што

МАЈМУНИ ГОВОРЕ

Јапански научници са Универзитета у Кијоту почели су пре пет година да проучавају живот мајмуна на острву Кјушју. После дужег стрпљивог рада они су дошли до закључка да се мајмуни међу собом споразумевају нарочитим језиком. Већ првих дана научници су приметили да мајмуни из групе коју су посматрали, веома често пуштају гласове сличне речима. Доцније су све више били уверени да они и „говоре“. Тако су утврдили да гласови фан-фан-фан најављују опасност, док гласови кван-кван-кван значе — хајде са мном. Исто тако мајмуни имају одређене речи којима испољавају радост, тугу или љутњу.

Зато што је изгорела

Велика јапанска фабрика упаљача за цигарете, који кад год се упале отсвирају „Не желим да упалим свет“, престала је да прима поруџбине — пошто је до темеља изгорела.

ће читавог живота остати тврдоглаво наиван и маинво сиромашан. Једном Американца, који је дошао да га упита за цену платна које је тек завршио, овај брадати делија, чију округлу главу, прилично дебелу, краси сасвим неочекијавано прнасти нос, одговорио је готово жмурећи: „Пет хиљада франака! — што је висока сума за сликарско дела оног

одавно већ потпуно заборављена. Међутим, Домијеу никада није ни био циљ да буде човек елегантног духа ни да својим карикатурима само насмеје публику: он карикатуру издиже изнад смеха, а на смешно гледа очима драматичара

— Он је зао, свађалички дух који све обара, све каља, — говоре о њему његови савременици буржуји.

неукроти ДОМИЈЕ

времена. A то је учinio само зато што му је његов пријатељ сликар Добињи послао ову му штерију уз пропратну белешку: „Он жели неко твоје платно. Не би требало да му га уступиш јевтино“. На несрећу, Добињи је у цедуљи писао само о једној слици. И кад је До мије прву слику продао за 5.000 франака, а купац уплатио за цену још једног његовог рада, и то много већег, уметник је одговорно сасвим природно: „При стотине франка“.

Гравуре су му доносиле по педесет франака кад је за њих налазио издавача, а отисци политичких карикатура продају се по десет пара код књижевних републиканаца који имају храбрости да их изложе у својим дућанима.

Књижевници браћа Гонкур, богате и утицајне личности свга времена, заједничком снагом прогласиле су га за осредњег уметника и више су ценили Гаварију, „сликара елегантног духа“ и још неколицину карикатуриста чија су имена

— Он има микеланђеловску обдарност — одговара им ње гов именах Оноре де Балзак.

Једнога дана, године 1860, неки непознати човек појављује се у његовом париском атељеу. Домије тек што је извајао од иловаче једну од својих фигурица које ради према сећању, а потом му служије као модели за његове цртеже и политичке карикатуре. Ову је назвао именом „Ратаноал“; она претставља уображенку, пензионера-гrenaдира наполеоновских времена.

— Ах, честитам, — каже гост — ево праве прочишћене бонапартистичке идеје. Погодили сте непријатеља посред срца. — Посетилац се звао Мишеле, један од највећих француских историчара.

Али, и лист „Илустровани свет“ дао је Домијеу отказ. Његове карикатуре почеле су да изазивају осипање претплатника-малограђана на које се Домије окомио-а лист ослањао као на своју читалачку публику. Тако у педесет другој години

ТРИКОВИ ФАКИРА

Mлади Amerikanac
Џон Кил провео је
неколико година
путујући по Инди-
ји и другим земља-
ма и покушавају-
ћи да продре у тајне факира и
Јогија. О својим доживљајима
написао је и књигу. Највише га
је интересовало да сазна како
људи успевају да буду сакра-
тени а да остану у животној.

За све vreme svog boravka u Indiji saznao je za tri načina da se ovo postigne. Prvi način je najprostiји: fakir u potreblava kovčeg s pokretnim dnom i ulazi u њega okružen svojim roђacima i saучесnicima, koji ga prenose do mesta где ће се saхранa извршити. За vreme ovog prenoшења његови помоћници се мувају око kovčega све dok fakir ne успе да се neopaжено од осталог sveta извуче s доње стране. Kovčeg се затрпа i после тога fakir се крије дуже vremena, чак и по годину дана. Затим долази тренутак вађења из preношења kovčega. Том приликом игра се понавља, само обрнутим редом. Negде успут fakir ће ући у сандук и ка присутним dignu поклопан он ће лежати у њему — жив и здрав. Било је Индијанаца који нису знали за овај трик, већ су легали у сандук с непокретним dном. После су их налазили мртве у kovčegu. Несрећни случајеви овакве врсте узели дине влада у Делхију законом морала да забрани сахрањивање живих.

Други начин је сличан првом, само што се унапред припреми тунел, који од неког скривеног места води до гроба. Пошто је ковчег затрпан, фа-

кир помери једну од дасака које су толиког маха да је 1955 године она је окренута према тунелу и извуче се из ковчега. После годину дана истим путем уђе у ковчег.

Али, постоји неколико факира који иако је то забрањено дозвољавају да их сахране без ковчега. Земља се баца директно на њих, али је она увек пуна шљунка или крупније земље које пропушта ваздух. Кил може и лично да каже како ово изгледа, јер су и њега на тај начин „сахрањивали“.

Пред само сахрањивање изврше се разне припреме као што су молитве и мистичне речи, враџине итд., које треба да баце факира у транс, али оно што је стварно важно то су следећа два савета: треба научити да се економично дише и не пити воду неколико сати пре сахране. Исто тако треба успоравати пулс а затим постепено пуштати да ојача. Дисати се сме само кроз нос.

— Али, како дисати под земљом? — питао је Кил факира.

Овај се насмејао и рекао да ће му за десет рупија и то по-

ни Домије нема више средстава за живот.

Касније, био је принуђен да поново тражи посао у листу „Шаривари“. Године су пролазиле.

Наполеон III, да би га поткрепио, понудио му је орден Легије части — њему и сликару Курбеу, учеснику Комуна, такође „неукротивом“. Курбе — који је после страшних крвпролића у Париској комуни емигрирао из Француске у Швајцарску и умро далеко од своје отаџбине — одбио је орден. Домије се задовољно да кратко одговори: „Хвала, ја сам сувише стар“.

После Комуне, Домије се о-
јађен дефинитивно повукао у
сеоце Валмондоа, у кућу ко-
ју је изнајмио од једног дрво-
деље. Сопственик је узалуд че-
као кирију о року — он никад
није био у могућности ма шта
да плати.

Домије почиње нагло да губи вид, али зато Република, за коју се он толико борио, почиње да се рађа.

Сасвим слеп, Домије више
не може да слика.

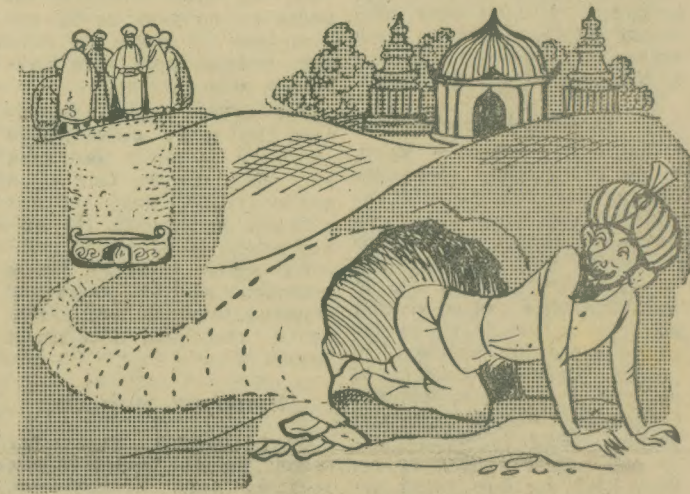
Доживео је ипак и две радости. Галерија Диран Риел организовала је, 1878 године ретроспективну изложбу његових радова. За човека који ће после неколико месеци склопити своје следеће очи био је то огроман триумф. Триумф његовог плаховитог сликарског

темперамента, његове срчане привржености слободи и Републици.

А на дан његовог 71 рођен-
дана, сликар Коро откупио је
сеоску кућицу у Валмондоу да
би је даривао своме остарелом
оноситом пријатељу.

„Нисам то учинио за тебе, већ у инат твоме газди“ — написао је Коро ову напомену у пропратном писму како би приволео Домијеа да прими поклон.

Између хумки своја два добра пријатеља, сликара Добинија и Короа, почива данас на највећем париском гробљу Пер Лашез Оноре Домије, „један од најзначајнијих људи, и то не само међу карикатуристима, већ у читавој модерној уметности“, — како је писао о њему велики француски песник Шарл Бодлер, изражавајући на тај начин једну истину која ће се из године у годину све више потврђивати. Домијеви „политичари“, његови „грађани“, „државници“, његове „судије“ и „адвокати“, остају до данашњег дана најопаким је сатире читавог једног друштва, једне епохе у Француској.

»Био сам жив сахрањен«

казати пошто ће обојица бити
сахрањени у две гробнице, је
дан поред другог.

Кил је пристао.

— Чим је пао мрак, отишли смо на одређено место, — прича Киљ — и ја сам легао на једну даску у раци, а мој пријатељ факир у другу раку поред моје. У шаку су ми ставили крај канапа и рекли: „Када не будеш више могао да издржиш повуци канап“. И за трљавање је почело. За непун минут остао сам сам, у тамни. Потпуна тишина око мене. Температура је почела да расте. Гроб је био дубок око један и по метар. Земља је била по розна и ваздух је пролазио кроз пукотине. Уствари, у томе и јесте сва тајна.

Међутим, треба признати да је под овим условима веома тешко издржати. Док човек лежи и осећа земљу у носу, свакојакe мисли му пролазе кроз главу. Шта ће бити ако се у гушћем? Ако ми земља запушћује нос? Температура све више расте и ваздух, ма колико човек пажљиво дисао, постаје све тежи. Ускоро почиње да га обу-

зима осећање да је ипак жив
сахрањен и да се одавде неће
више извући. У ушима настаје
буџање, зноји се, удови тр-
ну. Сетио сам се како су многи
факири страдали. Поред тога,
како ћу да дам знак онима го-
ре кад не могу да мрднем ру-
ком? Да ли да још чекам или
да покушам да вучем канап.
Чини ми се да сам већ сатима
испод земље, а вероватно је
протекло свега неколико ми-
нута. Најзад ми се учинило да
више заиста не могу да дишем
и решио сам да повучем канап.
Но, успео сам само да покре-
нем један од прстију. Кад сам
ово схватио ухватила ме је
паника. Сав сам се концентри-
рао на једну мисао: повући ка-
нап! Ваздух је постајао све то-
плији и нос све пунији земље.
И кад сам већ осећао да почи-
ње да ме хвата несвестица, за-
чуо сам прве ударе лопате.
Тренутак доцније, заплуснуо
ме је талас хладног ваздуха.
Часовник је показивао да сам
био жив сахрањен читавих
тридесет минута.

Никада више ово не бих про
бао.

Екипа се искрцала на архипелагу Геологија, који је тако назвао Димон д'Урвил још 1840 године. Чим смо стигли, указао нам се јединствен приказ: са севера су, у дугој колони по један, долазиле велике птице, гегатући се једна за другом у својим добро познатим „фраковима“. Били смо одушевљени изгледом овог необичног каравана пешака ради којих смо дошли, али које нисмо очекивали тако брзо.

Пингвин је атлета

Дуг, оштар и савијен кљун, којим се пингвин неспретно служи, није опасан, али патристички крила могу да нанесу озбиљну озледу. То добро знају сви који су покушали да их хватају и зато нам је било потребно више недеља док смо пронашли начин како да савладамо првога. Јер, „шарски пингвин“, како га зову, сав је саздан од мишића. Само грудни мишићи једне животиње од 32 килограма, коју смо сецирали били су тежи 7,800 кг, што значи четвртину укупне тежине.

Крајем марта одвојила се једна санта леда и око 300 пингвина однела је морска струја. Биолози наше групе

били су очарани гледајући их како одлазе. Међутим, већ 3 априла они су се у истом поретку вратили и придружили главнини.

Одмах је почело образовање парова. Та бића, у почетку готово нема, лармала су и стално махала крилима. Захваљујући тим „разговорима“ били смо у стању да распознамо мужјаке од женки. Иначе, на први поглед нисмо могли ни по чему да их разликујемо — имали су исто црно и бело перје, исте кљунове и исте вратове.

Тек много касније закључили смо да су женке нешто виткије и да имају мало дружију боју кљуна. Оне су и нешто лакше, мада их има и тежих од мужјака. Но најпоузданији знак за разликовање полова је песма. После неколико недеља најљивог слушања, открили смо разлику у гласовима мужјака и женки.

У трагању за јајима

После парења, водили су веома узоран живот пуних двадесет дана. Приљубљени, женка и мужјак се сатима ни су одвајали, а ако би до тога ипак дошло трајало је кратко — само док се начини мала кружна шетња.

О ЊИМА СЕ МНОГО ПИШЕ

а

МАЛО ЗНА...

На Аделијиној Земљи, 3.000 км од најближе настањене области Антарктика, живе пингвини у великим јатима. Француски поларни истраживач Роже Венсан, чији чланак доносимо у изводу, објављује неке нове податке о овим необичним птицама о којима се много пише а мало зна.

У току целог месеца маја пингвинке су легле јаја а ми ни поред највећег труда нисмо могли да видимо кад их снесу и како лежу на њих. Претпостављајући да се то догађа ноћу, одлучили смо се на ноћна дежурства, а ноћ на Антарктику траје 19 до 20 часова. Али, пингвини су успели да пред нашим радозналим очима потпуно сачувају тајну — бар за сада.

Десет до дванаест часова пошто снесе јаје, женка га са својих ногу премешта на ноге мужјака, и то невероватно обзириво. Мужјак одмах покрије јаје доњим делом трбуха, баш онако како то чини женка. Док леже на јајету, пингвини се ослоњају на задњи део ногу, а да не би изгубили равнотежу помажу се врло јаким репом.

Тих дана је дунуо хладан ветар уз вејаницу и наносе ситног, оштрог леда. Бура је убрзо започела праву пустошну игру. Излазили смо из

шатора ретко, лагано смо се кретали и готово смо стално били у полумраку. Дневна светлост је трајала само два сата.

Склониште смо напуштали помажући се планинарским штапом, с батериском лампом и неопходном храном за случај несреће. Излазак из шатора претстављао је пустиловину сличну скоку с падобраном. При отварању врата у шатор би јурнуо ковитлац слећеног „брашна“. Напољу, преврћени напола у борби с ветром, приближавали смо се корак по корак леденој плочи на којој је зимовала наша симпатична птица колонија.

Пошто је период нарења био на измаку, група, у којој су пингвини стајали чврсто збијени, постајала је све бројнија. Њени први чланови, образовали су је још првог дана буре на најветровитијем месту, где се снег уопште не гомила. Непогрешиви инстинкт преношен с генерације на ге-

нерацију, гони их да сваке године поступају на исти начин. Тако припијени, мужјаци су се пред нашим очима борили за одржање врсте, док су њихове женке отишле на север, према мору.

Преко два месеца мужјаци су чували топлоту да би се излегли њихови младунци. Кад је невреме прошло, изнад ове збијене групе дигла се права магла. Клатећи се, стресали су са себе снег. Они из првог спољног круга, који су највише трпели од хладноће, кретали су у шетњу да би размрдали ноге. Мало по мало, скупина се све више осипала.

Младунци

После 69 дана, из јаја почињу да излазе први младунци. Четвртог јула, хладни поларни ваздух испунио се високим тоновима младих гласова. То су биле мале грудве сивог паперја које су на сав глас тражиле храну. У међувремену, прве женке су се већ вратиле, а друге пристизале. Пробијајући се кроз звуке чудног концерта, оне би препознавале своје птиће и давале им да једу. У њиховим желуцима налазила се храна за 20 до 25 дана, која се састојала од већ сварених рачића и риба.

Док су птићи узимали храну из мајчиних уста, изгладнели и ослабели мужјаци изнемогли су хитали мору да нешто улове. Њихов губитак у тежини износио је и по једнаест килограма.

Чим се излегу младунци, међу пингвинима настаје живот и, рекло би се, радост. Храњени и чувани наизменич-

но од оца и мајке, птићи брзо расту. Пошто наврше 35 до 45 дана, силазе с родитељских ногу. Свако младунче је толико несташно да родитељи имају муке да га не изгубе међу толиком туђом „децом“ и да га сачувају од пада у ледену пукотину или од стрпоштавања у море.

Птић од три недеље тежак је два до три килограма и изгледа врло смешно, и кад хода и кад је сакривен у перју свог родитеља, јер му се види само реп уперен у небо.

Израсли младунци, иако нису сви потпуно покривени перјем, крајем децембра понашали су се врло узнемирено. Једна група од више стотина њих без прекида се кретала с једног краја острва на други.

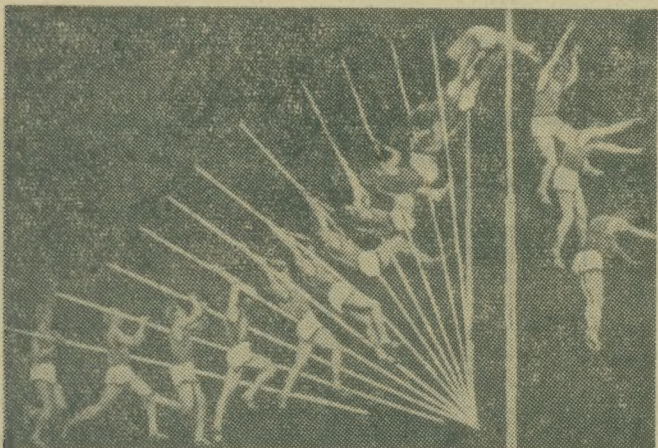
Двадесет шестог ујутру, сви чланови наше екипе изишли су на једну узвишницу. Задатак нам је био да утврдимо колико има младунчаца колико неизлежених јаја, а колико угуинулих птића. Тако добијени број требало је помножити са два, да би се сазнало колико броји колонија одраслих. Показало се да је у нашој непосредној близини биваковало у току више месеци око 13.000 пингвина.

Исто вече на санти се појавила пукотина. Она се у току ноћи продубила, а ујутро, кад смо изишли на чистину, видели смо како огромни ледени слав носи према северу целу колонију наших отмених и достојанствених птића заједно с њиховом децом. Слика је била незаборавна и тужна као при сваком растанку.

Корисно за спортисте...

Ова слика комбинована је од читавог низа снимака на филмској траци, по пет снимака у секунду. Сваки поједини снимак увеличан је и залепљен на црну табу, па је потом снимљена цела ова монтажа, тако да изгледа као непрекидна акција.

За спортисту је овакав снимак од неоцењиве вредности јер помоћу њега може да проучава сваки покрет у сваком тренутку и да поправи рад својих мишића уколико је потребно.

WALT DISNEY

ПЕРИ

ПРЕМА ПРИЧИ ФЕЛИКСА САЛЕНА АУТОРА „Бамбоља“

ПОРО ВИШЕ НИШТА НЕ МОЖЕ ДА УЧИНИ... СЕМ ДА ЧЕКА...

КУНА СЕ ПРИБЛИЖАВА... САД ЋЕ СКОЧИТИ...

...ИЗНЕНАДА НЕКО КРИКАЊЕ ПРЕНУЛО ЈЕ ПЕРИ ИЗ УКОЧЕНОСТИ

...НАПЕТОСТ ЈЕ ТОЛИКО ВЕЛИКА ДА СЕ И... ГРАНА ОД ЊЕ СЛОМИЛА...

ДИВЉА МАЧКА БАЦИЛА СЕ НА ЖИВО КЛУПЦЕ...

...И У ЗУБИМА ОДНЕЛА КУНУ!

НИКАД ПОРО НИЈЕ ОДЕЊАО ТАКВУ РАДОСТ ШТО ЈЕ ЖИВ... И ОН СВОЈ ТРИУМФ ОБЈАВЉУЈЕ ЧИТАВОМ СВЕТУ.

ПЕРИ ЧУЈЕ ЊЕГОВ ГЛАС... И ОДЕЊА КАКО ЈЕ ПРЕПЛАВЉУЈУЋЕ ТАЛАС СРЕКЕ...

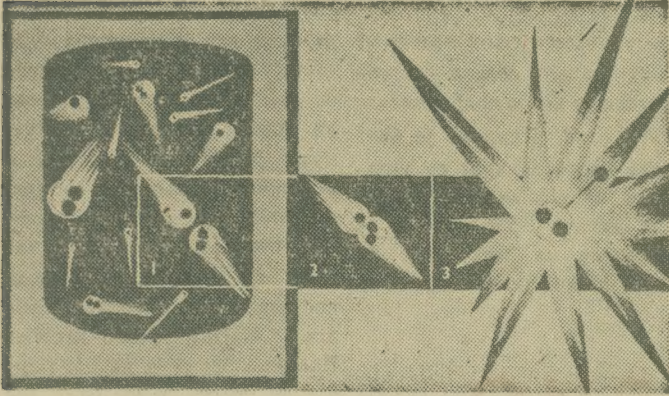
ТАКО ЈЕ ПРИРОДА, НА СВОЈ ДИВАН НАЧИН...

...НАПИСАЛА СРЕЊАН КРАЈ НАШОЈ ПРИЧИ.

КРАЈ

Игра атома

На температури од 100 милиона степени атоми су ослобођени електрона и приликом фантастичних брзина судара долази до фузије: језгра деутеријума и тритијума (1) су се срела (2) и образују језгро хелијума (3), које ослобађа неутрон и енергију од 17.600.000 електронволти

Атомска енергија за коришћење у мирнодопске сврхе, која се добија разбијањем атома (фисија), већ је укротена. Једини проблем који научници и техничари треба да реше јесте рентабилна експлоатација извора нове врсте енергије.

Научници зато још нису задовољни. За добијање атомске енергије фисијом потребни су скупи метали: уран, плутонијум и други чије су резерве ограничене, а осим тога радиоактивни отпади ових метала претстављају велику опасност за човечанство. Према прорачунима америчких атомиста, да би човечанство фисијом задовољило све своје енергетске потребе, радиоактивност тих отпадака била би једнака оној која би настала од експлозије 200.000 атомских бомби! После педесет година, због повећања потреба за атомском енергијом, радиоактивност насталих отпадака одговарала би оној од 8 милиона атомских бомби! Стога је разумљиво узнемирење неких америчких научника, који одлучно захтевају да се предвиди изградња вештачких Земљиних сателита на које би се слали атомски отпади све док људи не буду у стању да их шаљу на Марс, Месец или неко друго небеско тело.

Сасвим је други случај кад је у питању енергија добијена спајањем најситнијих материјалних честица — фузијом. Помамна трка неутрона оптеретиће унутрашњост реактора, која ће морати да буде изолована, али после фузије неће уопште остати радиоактивних отпадака. Енергија добијена на овај начин биће стотинама пута већа него она добијена фисијом, а као сировина ће служити тешка вода или деутеријум који се у неограниченим количинама добија из мора. Нажалост, засад се таква енергија постиже само експлозијом водоничне бомбе. Огромне температуре од 100 милиона и више степени, неопходне да би се водонична енергија укротила, још нису постигнуте. У

„плазму“, неку врсту четвртог агрегатног стања у природи. Настаје хаос слободних електрона и наелектрисаних оголељих језгара атома. Притисак износи 1.500 атмосфера, а брзина кретања електрона 16 милиона километара на час, док је знатно тежих језгара свега 300.000 километара. То је почетни ступањ термонуклеарних истраживања. На тој температури дошло би до фузије два језгра сваких 500 година.

Учесталост реакција које настају фузијом на температури од милион степени већа је милијарду милијарди пута, али је ослобађање енергије још сасвим безначајно.

На 100 милиона степени влада притисак од 15 милиона атмосфера. Електрони се крећу брзином од 150.000 километара у секунду. Из тренутне реакције језгара једних на друге израста цинковска енергија од 100 милиона килвата. Па ипак, да би на тој температури дошло до жељене реакције треба употребити више енергије од оне која би се добила фузијом.

Фузија би се стално одржавала тек на температури од 350 милиона степени. Тада ће се родити прва вештачка звезда, минијатурно сунце у епрувети. Енергија која ће се на тај начин произвести биће за данашње појмове неограничена. То је и разумљиво кад знамо да релативно ниска температура настала блеском „флеша“ фотографског апарата произведе снагу велике електричне локомотиве, али свега за стопа део секунда. Совјетски научници приликом експеримената фузије на температури од милион степени произвели су електрично струјање интензитета од два милиона ампера, а у неколико махова је произведена десет пута већа снага него што је има кујбишевска електрична централа, чији капацитет износи 2.100.000 киловат-часова.

То изгледа сасвим просто: кад неко има кијавицу и цури му из носа, треба га брисати... Сви лепо васпитани људи, па и деца, знају то правило. Али, није увек било тако. Ма колико изгледало чудновато, тачно је да у стара времена људи нису брисали нос. Они су се ишмркивали, а тек доцније им је пало на памет да се нос може и брисати. И онда су га брисали чиме стигну...

Знате ли зашто на мушком оделу, баш на рукавима, постоје она три дугмета која ничему не служе? Прича се да је царица Марија Терезија својим гардистима дала нову, врло лепу униформу. Али они су, не обазирајући се на то, кад год би се указала потреба, свој нос брисали рукавом. Она је један промућуран кројач сетно да им на рукаве пришије дугмад, тако да су им она сметала приликом брисања носа. Прича, истина, не каже да ли су се гардисти после

како треба брисати НОС

тога одвикли свог ружног обичаја.

Замислите још ништа чудно ватије: велики француски краљ Луј XIV, кога су звали „Краљ сунце“, који је дао да се сагради диван Версајски дворца, за време кога су цветале књижевност и уметност — кад је имао кијавицу није брисао нос марамицом... из простог разлога што она тада

премора и др. Она кличе постају опасније, те у борби са организмом оне побеђују и изазивају запаљење на носној ждрелној или некој другој слузици. Тиме се објашњава и чињеница да човек може да добије кијавицу и лети, кад је време врло топло.

Кијавицу треба лечити не само због тога што је досадна и непријатна, него и зато што може да остави компликације, као например запаљење синуса, тзв, синусит, који претставља запаљење слузице чеоних или виличних шупљина. Ово запаљење може да пређе у гнојно запаљење и да изазове неке болове у глави. Стога је најбоље — не добити кијавицу. То се постиже уредним и хигијенским животом; треба водити што мање у затвореним и загушљивим просторијама у којима има много људи и доста прашине, бити што више на чистом ваздуху, довољно спавати и не премарати се. Отпорну снагу нашег

није постојала. Тек су је доцније измислили.

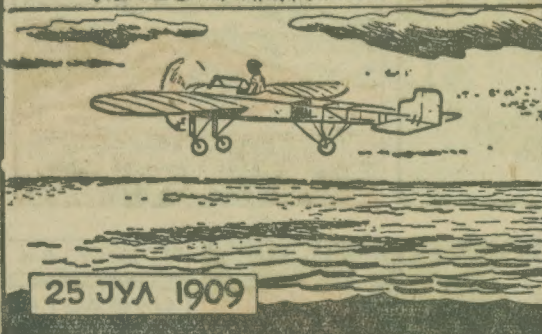
Сада, кад постоји марамица, природно је да човек у њу избрише нос. Само, и то није тако просто. Треба знати како се брише нос. А ево како треба: пре свега, не сме се дувати сувише јако, јер то не само што мије лепо и ствара непотребну буку, већ може бити и опасно, јер претерано велики притисак ваздуха кроз такозвану Евстахијеву трубу може неповољно да утиче на бубне опне, а осим тога може да инфицира средње уво. То вам се не би догодило да живите на Северном полу, јер иако је тамо велика хладноћа, тако да би човек могао лако да „озебе“, ипак не може добити кијавицу, јер тамо нема клима, које се иначе стално налазе у нашем носу због тога што живимо у средини у којој их у ваздуху много има. А без њих нема кијавице. Да би она наступила, потребно је да клице изазову запаљење носне слузице које настаје тек кад одбранбена моћ организма попусти, рецимо услед хладноће или велике топлоте,

организма треба подизати гим настиком, спортовима, хигијенском исхраном и подесним одевањем.

ОД ИКАРА ДО РАКЕТЕ

УБРЗО ПОСЛЕ ТОГА, ЛУИ БЛЕРИО ПОЛЕТЕО ЈЕ СА ФРАНЦУСКЕ ОБАЛЕ АВИОНОМ ТЕШКИМ СВЕГА 240 КИЛОГРАМА КОЈИ ЈЕ САМ КОНСТРУИСАО... И БЕЗ ИКАКВИХ НАВИГАЦИОНИХ ИНСТРУМЕНАТА ПРЕЛЕТЕО КАНАЛ ЛАМАНШ.

25 ЈУЛ 1909

МНОГИ СУ МУ КЛИЧАЛИ, АЛИ ЈЕ МАЛО ЊИХ РАЗУМЕЛО ЗНАЧАЈ ОВОГ ВЕЛИКОГ ЛЕТА.

ЕНГЛЕСКА ВИШЕ НИЈЕ БИЛА ИЗОЛОВАНА ОД ЕВРОПЕ УВЕК УЗБУРКАНИМ КАНАЛОМ.

СЛЕДЕЋА ГОДИНА ДОНЕЛА ЈЕ НОВ ЛЕТ ПРЕКО КАНАЛА... МОЖДА ЈОШ ЕПОХАЛНИЈИ... РОЛС ЈЕ ПРЕЛЕТЕО ОД ЕНГЛЕСКЕ ДО КОНТИНЕНТА...

...БАЦИО ПОЗДРАВНЕ ЛЕТКЕ И БЕЗ ОПУШТАЊА ВРАТИО СЕ У ЕНГЛЕСКУ.

У МЕЂУВРЕМЕНУ, АМЕРИЧКА АВИЈАЦИЈА ЗАБЕЛЕЖИЛА ЈЕ ЈЕДАН ВЕЛИКИ УСПЕХ. ЈУЖИН ЕЛИ ПРВИ ЈЕ УЗЛЕТЕО АВИОНОМ С ПАЛУБЕ ЈЕДНОГ БРОДА.

НАСТАВИЋЕ СЕ

Пластични челик

Тамносребрнаста маса састављена од 80% челика и 20% пластичне материје назива се пластични челик. Кад јој се дода материја која је стврдњава, за 24 часа она постаје чврста као ливено гвожђе. Овако стврднути пластични челик може да издржи на једном квадратном сантиметру притисак и до 700 килограма. Пластичног челика има две врсте: у течном стању и као тесто. Није отрован, а постојан је према многим киселинама и базама. Ако се гушћом врсти пластичног челика дода струтотина од метала и стакла, онда се он може употребити за оправку поломљених делова машина.

Велика беба

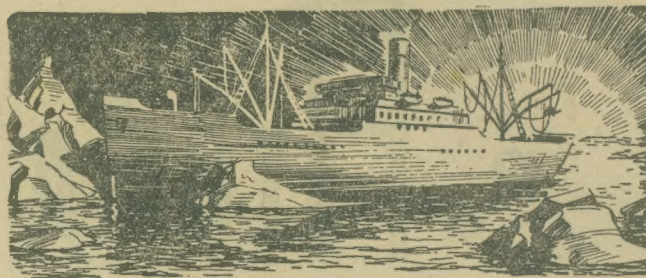

Свега десет дана има ова тметара. Упркос томе, мама-беба-жирафа, најновија принова зоолошког врта у Франкфурту, а већ је висока 180 сан

дани избројани. Али, морнари већ било заборавило, једна су се тешили тиме да ће сад група Ескимима угледала је немоћи бар товар да спасу. Радити су без одмора: небројно пута прешли су растојање од брода до обале носећи на леђима бале с крзнима. Али, кад су једног лепог јутра кренули да пренесу и последње завежљаје, „Бејкимо“ је опет био нестао без трага.

Било је немогуће чак и претпоставити да би брод без посаде могао одолети бурама и избећи ледене брегове. Судбина „Бејкима“ била је запе-

броду. Ледене санте почеле су да се стапају, ледени брегови претећи су им се приближавали и нестајали. Ескимима је било доста брода за који су почели да верују да је у власти злих духова. Због тога су се пребацили на санту коју су струје лагано носиле према о-

један брод је

чаћена и посади је једино преостало да крзна пребаци до најближег људског насеља и да се сама, по завршеном послу, специјалним авионом врати у Ванкувер.

Али, „Бејкиму“ још није био дошао крај. Пет месеци после другог тајанственог нестанка, на њега је, на свом усамљеном путовању кроз Арктик, наишао познати истраживач Лесли Марвин. Он је чак успео да се попне на брод, где је, на своје огромно чуђење, све машине нашао у савршено исправном стању. Али, он сам није могао ништа да учини и морао се задовољити тиме да поднесе извештај о овом свом неочекиваном „сусрету“.

Готово читаве две године касније, кад се на „Бејкимо“

ИСПЛОВИО...

Приче о броду „Бејкимо“ узбуђују морнаре који данас плове леденим морима, готово исто онако као што је повест о „уклетом Холанђанину“ узбуђивала толике генерације помораца пре њих. Научници сигурно нису имали времена да посвете пажњу том чудном броду, па је његово лутање „улепшано“ многим појединостима које ствара машта махом неукот света. Две-три чињенице указују да брод лута под дејством морских струја и ветрова, а то није једини случај у овим пределима света. Ово је, исто-време, леп доказ како ужарена машта може један стваран догађај да претвори у причу.

Тек што су ови технички бали, док је за то време „Бејкимо“ нестајао иза једног леденог брега.

Прошла је година пре него што се догодио нов сусрет са овим бродом-луталицом. Овога пута видео га је амерички капетан Петерсон на неких 160 километара далеко од места на коме су га Ескимима остави-

ли. Али, кад је променио курс свога брода да би му се приближио, ветар је изненада стао да дува у супротном правцу, почео је да пада густ снег и „Бејкимо“ је нестао с вида. У току следећих пет година „Бејкимо“ је виђан час ту, час тамо, тако да су га Ескимима прозвали „аветинским бродом“. Најзад, неки капетан Полсон наишао је на брод-луталицу, овога пута опет заробљен ледом. Он је с неколико својих морнара прешао преко леда и први пут после толиких година палубом „Бејкима“ одјекнули су кораци правих помораца. Полсон је нашао машине у исправном стању, али се и њему измакла обећана награда. Јер, пре него што их је ставио у покрет, небо се смрачило нагавештавајући непогоду. Полсон је морао да се побрине за сигурност свог брода и због тога је, тешка срца, одустао од спасавања „Бејкима“.

Отада се за овај брод, који је толике године лутао између ледених брегова Северног Мора, ништа више није чуло,

Морнари са бродова који плове арктичким водама с времена на време претражују погледом пучину надалеко у нади да ће можда имати срећу: да ће угледати „Бејкимо“ и добити расписану награду. А „Бејкимо“ је име једног пароброда који је пре више година напустила његова посада и који отада, као „уклето Холанђанин“, лута арктичким водама.

Сваке године, почетком лета, напуштао је „Бејкимо“ своју матичну луку Ванкувер и кретао према најистуренијим претстражама на Арктику, где је за рачун компаније Халзон прикупљао крзна. Шибан леденим бурама, брод је секао воду најопаснијег мора на свету: опловно би око западне обале Канаде, прошао кроз Берингов Мореуз, обишао Аљаску и најзад заплонио Северним Леденим Морем између острва Арктичког Архипелага, том гробницом многих бродова. Пошто би обишао осам станица и укрцао крзна, у највећој журби кренуо би навраг, јер ако пре завршетка кратког арктичког лета не би стигао до отвореног мора чекала би га сигурна пропаст.

Опет је било лето и „Бејкимо“ је кренуо на своје десето и последње путовање према далеком северу. Али, те године зима је рано и нагло наступила, док се брод још налазио у такозваном Северозападном Пролазу. Једног јутра „Бејкимо“ је освануо опкољен ледом. Посада је знала да ће страховити притисак ледених маса раније или касније здробити њихов брод као љуску, па су зграбили најпотребнији лични пртљаг и преко леда стигли до обале, где су преноћили.

Сутрадан изјутра, „Бејкимо“ се, нештећен, налазио на истом месту где га је лед заробио. Море је на том месту било релативно плитко, тако да је постојала нада да лед ипак неће смрвити брод. Због тога су морнари одлучили да драгоцени товар пребаци на обалу и да зиму проведу у импровизованом логору. Ако до идућег лета „Бејкимо“ остане читав, наставиће пловидбу.

Одмах су прионули да саграде колибе и настрешице где би могли да склопе скупоцену крзна. Међутим, сутрадан се подигла јака снежна бура. Ветар је данима беснео и рушио тек подигнуте колибе, чије су остатке брзо покриле читаве тоне снега. Кад се, најзад, непогода стиснула, људи су са ужасом видели да њиховог брода више нема. Лед, који је неколико дана раније претстављао бескрајну глатку површину, потсећао је сада на планински пејзаж са снежним сметовима високом и по петнаест метара,

НАСТАВИЋЕ СЕ

УЧИМО ШАХ

XIII

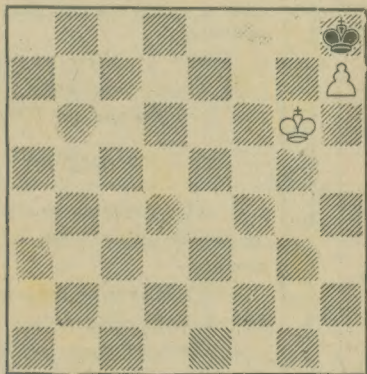
На тринаестом шаховском шампионату Југославије, одржаном недавно у Сарајеву, одиграно је укупно 190 партија. Од тога је било 106 реми-партија. Шта значи реми у шаху?

То је нерешена партија, без победника. Када један играч остане, на пример, само с једним ловцем, он не може да изведе мат. Тако исто није могуће доћи до победе ако оба играча остану само с дамама и топовима. Разуме се, један погрешан потез, после кога би неки од играча изгубио даму или топа, значи би и губитак партије.

До ремија може да дође и када у једној партији трипут настане иста позиција са istim играчем на потезу. У том случају, да би настао реми, потребно је да један од играча то захтева. Иначе, игра може да се настави.

Партија може, на захтев једног од партнера, да се заврши ремијем и када оба играча повуку по педесет потеза, а ниједан не узме ниједну фигуру свог противника, нити помери свог пешака.

Партија се завршава нерешено и када дође до „пата“. Претпоставимо да је на шаховској плочи настала ситуација као на овој слици:

Сада је црни на потезу. Његов краљ није нападнут, он није у шаху, али он нема ни слободног поља на које би могао да стане: поље g8 туче бели пешак, а поље g7 туче бели краљ. То је пат, нерешена партија.

„Вечни шах“, који такође значи нерешену партију, видећете у следећем броју „Забавника“.

Захвални туљан

— Служио сам тада у морнарици, — прича један амерички природњак-аматер. Наш брод лежао је укотвљен у луци кад смо једног дана чули неко пљескање по води. Погледавши преко оградe, опазили смо једног младог туљана како покушава да се попне у чамац који је био везан за наш брод. Пошто му то никако није успевало, спустили смо до саме воде висећу платформу, на којој морнари стоје кад чисте корито брода, и извукли туљана на палубу.

На једном боку туљан је имао велику рану, коју је наш бродски лекар одмах за-

шио. Свог болесног госта хранили смо шећером и свежом рибом. Туљан је остао код нас док му рана није зарасла, а онда се једног дана гегајући спустио низ покретне степеннице и — нестало.

Међутим, кад год би се наш брод вратио у луку, туљан би нам долазио у посету. Пошто би, пљескајући перајима по води, привукао нашу пажњу, мирно би чекао да спустимо платформу и да га извучемо на палубу, да ту прими наше поклоне у храни и да стрпљиво подноси да га милујемо по глаткој, мокрој длаци. Најчудноватије од свега било је то што је он умео да разликује наш брод од свих осталих бродова укотвљених у луци. Јер, наша расплетица су показала да он својим посетама указује част само нашем броду.

ЕЛЕКТРИЧНИ ШПОРЕТ С РАДИО-ПРИЈЕМНИКОМ

У Америци се продају електрични шпорети у чијој је рерни инсталиран мали радио-пријемник. Помоћу њега домаћица може с велике удаљености да регулише температуру рерне и да је по потреби искључи кад су, на пример, колачи готови. Ако домаћица стави колаче да се пеку и пође у град, она у ташну стави мали радио-отпремник, тако да и са улице, после одређеног времена, може искључити спрују.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗА УШТЕДУ МОТОРНОГ УЉА

За сваких хиљаду километара пређеног пута аутомобил троши око десет литара уља. Та количина могла би да послужи и за дужи пут ако би се употребљено уље повремено пречишћавало. Претпоставља се да је главни узрок кварању уља оксидација и његово разлагање под утицајем високих температура и хемиског дејства врућих гасова, као и распадање малих честица метала, што је последица трења покретних делова. Сам процес оксидације уља при раду мотора прво иде полако, а затим се нагло повећава.

Једна група канадских научника под руководством доктора Тудингтона и Сиријана већ се дуже времена бави изучавањем процеса оксидације уља, па је дошла до неочекиваних открића: додавањем неких метала уље, на пример бакра, процес оксидације се убрзава, док додавањем натријума он постаје спорији.

КИШНИ ОГРТАЧИ ОД ХАРТИЈЕ

Ускоро ће они који се нађу на улици за време непогоде моћи да купе у сваком киоску јевтине кишне мантиле — од хартије. Први примерци, израђени у институту за хартију у Совјетском Савезу, приликом проба показали су се веома практични. После специјалне хемиске обраде, хартија се превлачи парафином, после чега постаје непроницава. Ови огртачи ће бити удобни и лаки, а што је најважније и врло јевтини и моћи ће да послуже бар неколико пута.

САМО У ПОЧЕТКУ...

Једно ново средство које треба да заштити људе од туберкулозе, а не да их лежи кад се болест већ развије, добијено је у Ирском медицинском центру у Даблину. Овај лек је познат само под лабо-

раторском ознаком Б 663. Приликом проба на животињама показао се много ефикаснији против бацила туберкулозе од било кога до данас познатог средства. Б 663 делује само у почетку, то јест олакшава последице инфекције и првих знакова болести.

НЕОБИЧНО СТАКЛО

У ленинградском заводу за уметничко стакло добијена је нова врста цинк-сулфидног стакла. Оно има чудна својства: по жељи мајстора који издувава стакло, а услед топлоте, по њему се стварају најразличитији цветови. Овакво стакло са уметничким фигурама на њему досад није нигде израђивано. Ускоро ће се појавити у продаји.

АУТОМОБИЛ БЕЗ ВОЗАЧА

Аутоматско управљање аутомобилом испробано је недавно у техничком центру једне америчке фабрике моторних возила. Ово се постиже помоћу комбинованог бројача и аутоматског механизма који следе магнетску стазу произведену нискофреквентном струјом у једном електричном каблу испод аутостраде. Овај систем је још у фази испитивања.

НАЈВИШЕ ЖЕЛЕЗНИЧКЕ ПРУГЕ НА СВЕТУ

Човек гради железнице не само све даље — у пусте крајеве, већ и све више — у високе планине. Највише пруге налазе се у Америци, чије локомотиве „прескачу“ чак и саме Кордиљере. На пример, у САД железничка пруга прелази 3.000 метара надморске висине, у Еквадору 3.604 м, у Перу 4.821, у Боливији 4.787 и у Чилеу 4.826 м. У Европи највише пруге налазе се у Швајцарској: једна је на 3.458, а друга на 3.022 метра надморске висине.

„МОРСКА БОЛЕСТ“ НА АЈФЕЛОВОЈ КУЛИ

Недавно је Ајфелова кула „приредила“ неколицини страних туриста велико изненађење кад су на њеном врху, док је над француским главним градом беснео прави оркан (ветар је дувао брзином од 140 километара на сат), изненадно добили морску болест. Испоставило се да је кула под налетима ветра прво почела да вибрира, а потом да се љуља, померајући се за читавих 15 сантиметара. Према објашњењу које је дао инжењер Трифоз, она је описивала око своје осовине једну елипсу, што је проузроковало морску болест код посетилаца који су се затекли на врху у том тренутку.

Овакво љуљање Ајфелове куле догодило се трећи пут од њеног постанка. Али, то елипсасто кретање није страшно, каже инжењер Трифоз, пошто је кула тако конструисана да може без опасности да издржи осцилације и до 30 сантиметара.

ГРАМОФОНСКЕ ПЛОЧЕ ЗА ЉУБИТЕЉЕ ФУДБАЛА

У последње време у Бразилији се највише траже грамофонске плоче „Зизинхо“, на којима су снимљени интервјуи с тамошњим чувеним фудбалером Зизинхом, затим делови радио-репортажа са утакмица у којима је он био голтерер, као и бурни аплаузи гледалаца одушевљених сјајном игром овог фудбалера.

МИКРОБИ СТАРИ 3000 ГОДИНА

Бактериолог америчке морнарице капетан Мијер пронашао је под ледом на Антарктику смрзнуте бактерије на дубини од око 30 метара. Загревањем, оне су оживеле. Спруджаци су дошли до закључка да су ове бактерије старе од 800-3000 година. Иначе, Мијер је апсолутно сигуран да их није он сам унео у лед приликом копања.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Треба знати како...

мо заврнути славину!

— Да, — насмеја се мајстор — Видим да морам да вам објасним ствар. Наиме, само завртање славине стаје десет динара. Али то што сам знао коју славину треба заврнути стаје седам стотина и деведесет динара.

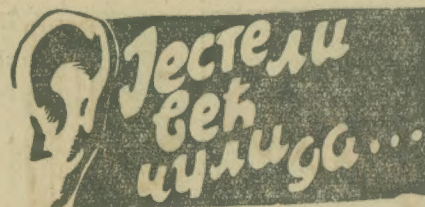
Код слике коју доносимо такође је реч о проблему „треба знати како“. Највећи набуљени точак сме да се окрене само у правцу који показује стрелица иначе ће доћи до страшне експлозије. Да до несреће не би дошло, треба да помогнете овом дечаку и да му кажете како да окрене ручицу. Од себе или према себи?

(Овај је одгајан од родитеља који су му казали да се не игра са играчкама.)

МАЛИ БЕГУНАЦ

Од чега то бежи мали шпорет? Ако хоћете да сазнате, узмите добро заштитену о-

...најомиљенија и најчешћа храна јагуара су водене корњаче.

... број биоскопских дворана у Сједињеним Америчким Државама у сталном је опадању. Док је 1948 године њихов број износио 17.689, данас их има свега 14.716. Насупрот томе, број телевизијских пријемника стално расте.

... у другој половини 18 века у Сијаму су као законско средство плаћања би-

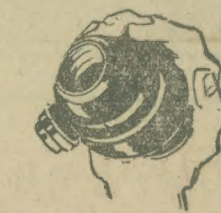
... младунче плавог кита кад дође на свет веће је од одраслог слона.

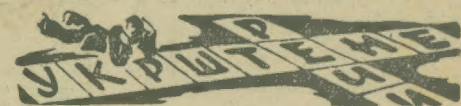
... шипеки, врста паса малог раста и црне боје, немају репове.

... северноамерички Индијанци играли су још пре доласка Европљана неку врсту тениса. У игри су учествовали сви ратници два племена. Голови су били удаљени по 800 метара један од другог, а лопта се дочекивала и одбацивала рекетом чији је облик сличан троуглу.

... турбина која служи за хлађење кабина у авионима надзвучне брзине мо-

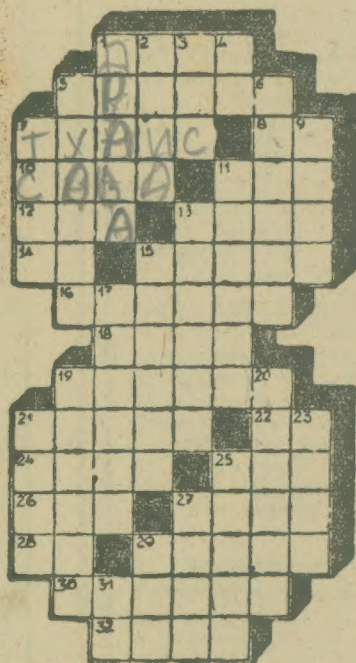

же да стане у шаку, а ипак њен капацитет хлађења износи једну тону леда на час.

Водоравно: 1) врелина; 5) град у САД; 7) држава у Африци; 8) ознака за непознато лице; 10) наша река; 11) троцифрен број; 12) старински владар (IV век пре н. е.); 13) ловина; 14) коњ; 15) град у Грчкој; 16) један континент; 18) место у Србији; 19) део сликарског прибора; 21) град на Јадрану; 22) афирмација; 24) једно од имена истарског књижевника („Дануцијада“); 25) личност из Шекспирове трагедије; 26) област у Западној Европи; 27) италијански књижевник („Ослобођени Јерусалим“); 28) бог подземља код старих Грка; 29) староримски државник (II век пре н. е.); 30) марка пасте за обућу; 32) страномушко име.

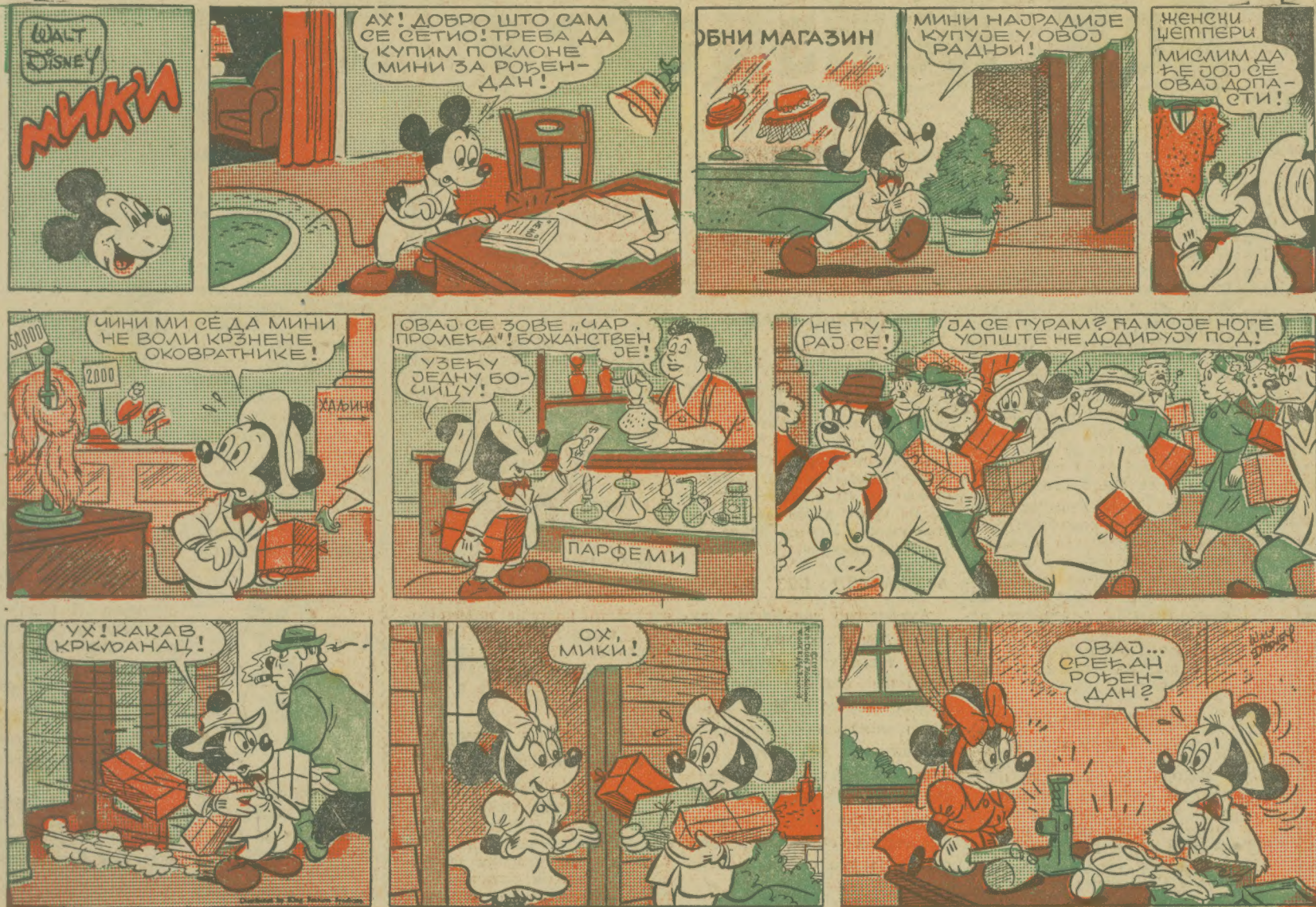
Усправно: 1) наша река; 2) припадник татарскохунског племена; 3) превремен; 4) немачки предлог; 5) дан у седмици; 6) део радиоапарата; 7) морска животиња; 8) врста музичке лествице; 11) један уметник; 13) врста пса; 15) француски књижевник („Базелска звона“); 17) чупави пешкири; 19) етничке групе без сталних насеља; 20) проналазач сјалице; 21) врста амбалаже; 23) јеврејско мушко име; 25) староседелач Италије; 27) абисинско пиво; 29) блато; 31) свеза.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ен; 3) граб; 5) пролог; 7) Ула; 8) Рос; 10) Риз; 11) „Нора“; 12) ав; 13) Адам; 14) Апатин; 17) Алан; 18) Крилов; 20) Ерос; 21) ах; 23) кеба; 24) три; 25) сур; 26) оно; 27) Лозана; 30) Дима; 31) да.

Усправно: 1) Еро; 2) Нал; 3) грам; 4) Вородино; 5) Плина; 6) Горан; 7) ура; 8) сам; 11) Натал; 15) пароброд; 16) Алиса; 18) краул; 19) Варна; 20) екс; 22) мио; 24) тона; 28) вид; 29) ама.

РИБЕ ПО МЕРИ

Мики и Шиља пошли су на излет. И док се Мики излежава у трави, Шиља пеца рибу у планинској речици. После више од једног сата, Шиља је упецао велику пастрмку, али ју је одмах бацио натраг у реку. Нешто касније, на његовој удици праћкала се једна још већа риба. Гунђајући нешто полугласно, Шиља је и њу бацио натраг у воду. Пола часа касније, извукао је једну сасвим малу рибу. Задовољно се насмешио, скинуо је са удице и ставио у кофу с водом.

— Не разумем те, — рече му тада Мики, који је све то с чуђењем посматрао. — Зашто си бацио оне две лепе и велике, а ту малу си задржао?

— Зар не знаш да код куће имам само мали тигањ? — одговори му Шиља.

ТЕШКА ДИЈЕТА

— Шта треба да чиним па да омршавим? — пита Белка лекара.

— Најбоље је да свакодневно пешачите сат-два.

— Пре или после ручка?

— Уместо ручка!

ПИТАЊА
ОПОР

Откад постоји Опсерваторија у Београду?

Где се налази планина Опор?

Кад је била опсада Задра у Средњем веку?

Где се налази острво Ошљак и колико је?

ОДГОВОРИ

ОПСЕРВАТОРИЈА У БЕОГРАДУ постоји од 1887 године, кад је Министарство просвете решило да се подигне провизорна астрономска и метеоролошка опсерваторија у приватној кући на Врачару, под управом Милана Недељковића, професора Велике школе. Редован рад у опсерваторији почео је 1 јула 1887 године. На тражење Министарства просвете, београдска општина је 1889 уступила за зидање сталне опсерваторије општинско земљиште на такозваном Врачарском пољу, на коме су зграде зидање 1890/91. Опсерваторија је до 1905 била установа Велике школе, а онда Универзитета.

ОПОР је планина у Далмацији, око 8,5 километара североисточно од Трогира. Највиши врхови су: кота 626, Црни Круг висок 650 метара и кота 529. Опор је прилично богат изворима.

ОПСАДА ЗАДРА у Средњем веку била је 1345—1346. О тој опсади обавештавају нас два летописа непознатих аутора. Један летопис заступа задарско гледиште, а други млетачко, јер су Млечани опседали Задар. Наиме, у Задру су тада биле две странке: хрватско-царска и млетачка.

ОСТРВО ОШЉАК, заправо острвце у Јадранском Мору, налази се источно од острва Уљана, недалеко од Задра. Ошљак је стеновито острво, високо 90, дугачко 900, а широко 500 метара. Површина му износи 0,288 квадратних километара.

ХАЈДУК
СТАНКО

ПО РОМАНУ
Ј. ВЕСЕЛИНОВИЋА

